

Svět literatury a knihoven

Krajská vědecká knihovna v Liberci
Liberecký autorský kruh

Petr Šimr: Liberec, 1996

jevila se v Čechách po odpadnutí vod první suchá země i na temeni Ještěda.

ni. *Odpusť, kdo hvězdám nevěříš.* • • •
 , usedají do stínu platání a jejich urputná vzezření se stává věrným. • • • *Oh, moje Manon!*
 atti! *Byl pozdní večer – první máj, večerní máj, byl lásky čas.*
Být básníkem, to není jenom tak.
 m světě. • • •

heit ist die Rede.

na svůj krtinec uprostřed dětského hřiště a zvědavě se rozhlížel.

Máme tu opět léto. Čas dovolených a odpočinku, který nabídne celou řadu příležitostí pro kreativní trávení času. Slovo KREATIVITA se však táhlo činností knihovny i v průběhu celého prvního pololetí – ostatně v souboji s ostatními subjekty, které Vám nabízejí zajímavé aktivity a prostor pro trávení času, nám ani nic jiného nezbývá. A já jsem přesvědčená, že se nám daří Vaši pozornost upoutat.

Kreativně jsme:

- přistoupili k vytvoření konceptu nového oddělení s názvem Kreativní knihovna a vytvořili prostor pro smysluplné trávení času,
- pojali přípravu celostátní konference Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR, která v červnu proběhla v Liberci – naše zvací video v duchu 007 sklídilo velký ohlas,
- naplnili obsah odborné konference Současnost literatury pro děti a mládež – v průběhu celého dne se diskutovalo téma literatury z různých úhlů pohledu,
- vytvořili program věnovaný připomenutí 80. výročí od ukončení 2. světové války – spolupráce s dalšími partnery byla samozřejmostí,
- využili příležitosti být partnerem studentské soutěže Ideathon, jejímž výsledkem jsou dva skvělé projekty využitelné pro knihovnu,
- se společně toulali po Liberci v rámci Literatour na motivy děl Miroslava Nevrlého,
- pokračovali ve spolupráci s Libereckým autorským kruhem a kromě vydání tohoto čísla Světliku jsme v prostoru Všeobecné knihovny otevřeli literární výstavu Kolébka má i hrob můj...

Milí návštěvníci liberecké knihovny, přeji Vám všem krásné KREATIVNÍ léto. A nezapomeňte v průběhu července a srpna sledovat dění v knihovně – určitě si něco z nabídky vyberete.

Těšíme se na setkání s Vámi.

Dana Petrádová

ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci

Obsah

KVK

Krajská vědecká knihovna v Liberci

SVĚT literatury a knihoven 2

Z knihovny 2

Krátce z knihovny: Hudební nástroj domů? 2
Liberec hostil valnou hromadu SKIP a konferenci Architektura knihoven 3

Akce knihovny 4

Současnost literatury pro děti a mládež 2025: Udržitelnost v literatuře i vztazích 4
80. výročí konce druhé světové války 7
Liberecká knihovna na Ideathonu 9
Zatoulaná Literatour s Miloslavem Nevrlym 11
Pod Vlhoštěm krajem bastrmana 14

Z regionu 15

Čtenář roku 2025 Libereckého kraje 15
Nový kabát pro knihovnu v Hodkovicích nad Mohelkou 16
Proč rekonstrukce? 17
Co přinesla nového? 17
Slavnostní otevření knihovny 18

SVĚT souvislostí 19

Marie, Hana, dvě jména milá... (Příběh sester-literátek) 19

LAK

Liberecký autorský kruh

SVĚT dialogu 27

Rozhovor s Bárou Purmovou 27

SVĚTonázory 31

Nespoutaná fantazie animovaných filmů 31
Plnokrevný knižní debut Matěje Hájka 32
Vražedné zvonění 32
S mlokem, divočákem, či zasněženou horou 33
Nejspíš proto je na konci stroj tak málo teček 34

Jablonečtí SVĚTáci 35

Básník a novinář Jiří Mojmír Palát 35

oSVĚTa 37

Vojtěch Vaner: Odkaz Miloše Zapletala 37
Kolébka má a hrob můj 39
Zuzana Vykoukalová: Starý činžák ve Vratislavicích 40
Vojtěch Vaner: Sysel a bruška 41
Sufián Massalema: Vyprázdňenost krajiny je pouhý prvotní dojem 41

SVĚTlonoši 43

D. Hrnčiarová Šišláková, Lukáš Matouš 43

tvary SVĚTla 46

Syrové přirozený Petr Šimr 46

Redakční rada:

Marek Sekyra, Dana Petrydesová, Marcela Freimuthová, Kateřina Šidlořová (KVK)

Štěpán Kučera, Julius Benko, Martin Trdla, Miroslav Stuchlý (LAK)

korektury: Eva Štastná, Marek Sekyra / grafická úprava: Libor Schiffner

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK) spolu s Libereckým autorským kruhem (LAK) jako účelový tisk.

Tiskárna IRBIS, www.vytiskneme.cz

Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751

Z knihovny

Krátce z knihovny

**Hudební nástroj domů?
Zkuste si ho půjčit v knihovně!**

foto: Christa Petrásková

*Janek Rubeš (Kluci z Prahy)
testuje naši kytaru*

Vždycky vás lákalo vyzkoušet si kalimbu, ukulele, theremin nebo třeba tongue drum, ale nechce se vám hned investovat do nákupu? Odteď nemusíte – hudební nástroj si jednoduše půjčíte v knihovně. V rámci nově vzniklé Kreativní knihovny jsme rozšířili naše služby o možnost výpůjčky hudebních nástrojů domů. Služba je určena všem, kteří chtějí objevovat hudbu – ať už si chcete jen „osahat“ nový nástroj, za-

hrát si doma pro radost nebo si třeba ověřit, jestli vás hra na konkrétní nástroj opravdu baví. Výběr nástrojů se postupně rozšiřuje. Aktuálně si můžete domů zapůjčit například:

- > kalimbu
- > ukulele
- > jam cajon
- > tongue drum

Nástroj si půjčíte stejně jako knihu – na čtenářský průkaz, na jeden měsíc, a pokud si ho oblíbíte, klidně opakovaně. nemusíte nic kupovat – ušetříte peníze i místo doma, vyzkoušíte víc nástrojů bez závazků. Ideální služba pro začátečníky, děti i zvědavé hudebníky. Knihovna se tak stává nejen místem

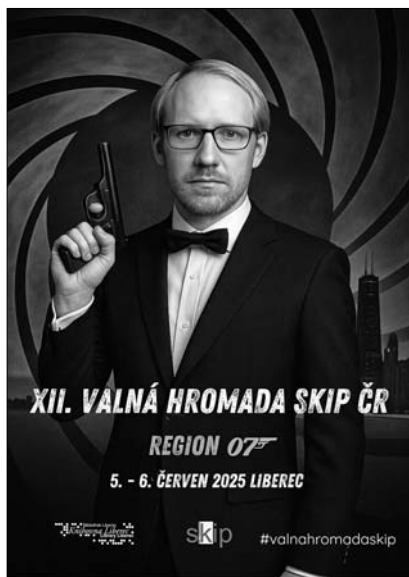

pro čtení a studium, ale i pro objevování nových zážitků a dovedností.

Marcela Freimuthová

Liberec hostil valnou hromadu SKIP a konferenci Architektura knihoven

Ve dnech 5. a 6. června 2025 proběhla v Liberci **12. valná hromada Sdružení knihoven ČR (SKIP)** a odborná konference **Architektura knihoven**. Akce se uskutečnila v prostorách Technické univerzity a Krajské vědecké knihovny v Liberci a přilákala desítky účastníků z řad knihovníků, architektů i odborné veřejnosti.

První den byl věnován valné hromadě. Úvodního slova se ujali předseda SKIP Roman Giebisch a ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci Dana Petřidesová. Program zahrnoval prezentace Zprávy o činnosti, Zprávy o hospodaření a Zprávy dozorčí komise za období 2022–2024, následované diskusí a jejich schválením. Poté byli představeni kandidáti na předsedu SKIP, členy výkonného výboru a dozorčí komise. Volby proběhly v odpoledních hodinách.

V další části byla projednána změna členských příspěvků, návrh změn stanov a návrh Programového prohlášení pro období 2025–2027. Valná hromada byla zakončena shrnutím výsledků hlasování a přijetím usnesení.

Druhý den se konala odborná konference **Architektura knihoven**, jejímž cílem bylo představit současné architektonické přístupy k tvorbě knihoven jako kulturních, komunitních i technologicky vyspělých prostorů. V programu vystoupili odborníci z České republiky, Francie, Německa a Polska.

Za mezinárodní scénu prezentovala Renata Pannekoucké projekt nové Mediátéky Fridy Kahlo ve Štrasburku. Grzegorz Kłoda se ve svém příspěvku zamýšlel nad rolí moderní knihovny ve společnosti – jako prostoru reflexe, ale i jako místa rychlého přístupu k informacím. Alexander Bonte se věnoval knihovnám jako nástrojům udržitelné městské kultury a přiblížil mimo jiné výstavu Stavba pro knihy, která proběhla v Mnichově.

Z domácích projektů zazněly příspěvky věnované jak metodické podpoře výstavby knihoven (Lenka Dostálová), tak konkrétním realizacím. Představeny byly například projekty v Rožnově pod Radhoštěm, Vamberku, na Petřinách či v International School of Prague. Dana

Petrýdesová a Radim Kousal představili koncepci „knihovny s příběhem“, která vychází z propojení funkční architektury a kulturní identity místa.

Konferenci moderoval architekt a pedagog Dan Merta. Nejen on, ale i účastníci

z publika pokládali prezentujícím dotazy. Na závěr byly shrnuty hlavní výstupy dne a otevřeny další otázky o směřování knihoven v měnícím se společenském a technologickém kontextu.

Marcela Freimuthová

Akce knihovny

Současnost literatury pro děti a mládež 2025: Udržitelnost v literatuře i vztazích

Dvacátý ročník této tradiční konference, který proběhl 11. března 2025 v Krajské vědecké knihovně v Liberci, přinesl pestrý program zaměřený na hranice čtení, hledání čtenářů a udržitelnost – nejen v oblasti ekologie, ale i v kultuře, jazyce a mezilidských vztazích. Konferenci připravila Krajská vědecká knihovna v Liberci ve spolupráci s Katedrou českého jazyka a literatury Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci a Katedrou germanistiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.

Konference se zúčastnilo 86 osob, nechyběli odborníci z akademické sféry, knihovníci, učitelé i studenti Katedry českého jazyka a literatury Technické univerzity v Liberci. Přestože časový harmonogram akce se ne vždy podařilo dodržet, účastníci si pochvalovali kvalitní obsah a inspirativní diskuse.

Hlavní témata a odborné příspěvky

Konferenci zahájila panelová diskuze na téma **Čtení hledá své hranice, kniha hledá své čtenáře**, kterou moderovala PhDr. Kateřina Váňová, PhD., z Technické univerzity v Liberci. Vystoupili v ní literární teoretik a kritik prof. PhDr. Jiří Trávniček, M. A., psy-

choložka PhDr. Mgr. Kateřina Lohrová, Ph.D., a ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci PhDr. Dana Petrydesová.

Dopolední část odborných příspěvků se věnovala tématu **udržitelnosti nejen přírody, ale i kultury a jazyka**. Moderovala ji PhDr. Tamara Bučková, PhD., z Univerzity Karlovy. Mezi prezentovanými příspěvky zazněly:

- > **Udržitelnost literatury pro děti a mládež z pohledu České sekce IBBY** – Mgr. Petr Eliáš (překladatel, předseda České sekce IBBY, šéfredaktor nakladatelství Albatros)
- > **Příroda sobě. Ne-lidští vypravěči a vypravěčky v literatuře pro děti a mlá-**

dež – Mgr. Zdeněk Brdek, Ph.D., (Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity) a spoluautorka Vera Kaplická Yakimova, Ph.D.

- > **Letem udržitelným světem: Reflexe tendencí současné české literatury pro děti a mládež z perspektivy tematicky udržitelnosti** – Mgr. Anna Malimánková (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci)
Po obědové přestávce pokračovala druhá část odborných příspěvků k tématu udržitelnosti, v níž se autoři zaměřili na ekologii, empatii i kulturní dědictví:
- > **Autorský styl Jiřího Dvořáka: umělecká literatura a empatie k přírodě a druhému** – Mgr. Lukáš Neumann, Ph.D., (Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy)
- > **Vymírání druhů ve fantastické literatuře pro děti a mládež: trilogie Cornelia Funkeové Dračí jezdec** – Dr. phil. Jana

Mikota (Universität Siegen, příspěvek byl přenášen online)

- > **Udržitelnost literatury pro děti jako součást kulturního dědictví** – Mgr. et BcA. Aneta Bučková, M.A. (Universität Erfurt, Friedrich-Schiller-Universität Jena, příspěvek byl přenášen online)
Odpolední blok se soustředil na **udržitelnost ve vztazích a rozvoj empatie**. Moderovala jej opět PhDr. Tamara Bučková, Ph.D., a vystoupili:
- > **Vztah učitelů českého jazyka a literatury ke knize jako artefaktu** – Mgr. Karolína Vindušková (UJEP Ústí nad Labem)
- > **Terapeutická funkce literárního díla v nemocniční literární výchově podle výpovědí žáků** – Mgr. Magdaléna Týlová (UJEP Ústí nad Labem)
- > **Obraz skleněných dětí v literatuře pro děti a mládež** – Mgr. Pavlína Lišovská (Knihovna Jiřího Mahena v Brně)

- **Náš svět očima vyprávění Báry Dočkalové: Moderované autorské čtení** – PhDr. Tamara Bučková, Ph.D., spolu s Bárou Dočkalovou
Současné v Malém sále probíhal blok věnovaný práci s textem ve výuce, didaktickým aspektům a rozvoji čtenářství. Pod vedením PhDr. Kateřiny Váňové, Ph.D., byly předneseny příspěvky:
- **Čtenářské dílny jako cesta k udržitelnému čtenářství: Jak podporovat čtenářské návyky v digitální době** – Mgr. et Mgr. Petra Fojtíková (Masarykova univerzita)
- **Intuitivní hodnocení ekologicky zaměřených literárních textů žáky střední odborné školy** – Mgr. Miroslav Kaloušek (Katedra bohemistiky PF UJEP, SOŠ Schola Humanitas)
- **Vliv povinné četby a výuky literární historie na vlastní čtenářství žáků** – Mgr. Diana Palaščíková (UJEP Ústí nad Labem) a Mgr. Lukáš Ruml
- **Literatura s ekologickými motivy jako nástroj k aktivizaci a environmentálnímu uvědomění žáků** – Mgr. Eliška Řehulková (Ostravská univerzita)

Praktické workshopy: Inspirace pro ekologickou výuku a podporu čtenářství

Závěr konference patřil praktickým workshopům, které nabídlý inspiraci pro práci s dětmi v oblasti udržitelnosti a čtenářství.

Ve Velkém sále probíhal workshop Mgr. Věry Oherové **Zelená planeta: Kreativní přístupy k udržitelnosti a přírodě**. Zaměřil se na využití literatury při environmentální výchově a nabídl praktické

aktivitu pro zapojení ekologických témat do výuky. Účastníci si vyzkoušeli práci s poezií i odborným textem a diskutovali o tom, jak příběhy mohou děti vést k odpovědnému vnímání přírody.

V Malém sále vedla Mgr. Radka Vojáčková souběžně workshop **Knihovna a škola – partneři pro čtenářství**. Účastníci se seznámili s možnostmi, jak knihovny mohou podporovat školní čtenářství – od třídních knihoven po čtenářské dílny. Diskutovalo se o efektivním využití knihovnických zdrojů, strategiích motivace dětí ke čtení i o spolupráci mezi pedagogy a knihovníky.

Oba workshopy ukázaly, jak lze literaturu využít k rozvoji čtenářských dovedností i ekologického myšlení. Praktická část konference tak nabídla nejen teoretické poznatky, ale i konkrétní nástroje pro pedagogickou a knihovnickou praxi.

Dětské knihy o přírodě a ekologii: Inspirativní seznam z konference

Seznam doporučené literatury **Příběhy z planety Země – dětské knihy o přírodě, zvířatech a ekologii** vznikl jako inspirativní doplnění konference. Jeho cílem je přiblížit mladým čtenářům témata spojená s přírodou, ekologií a udržitelností prostřednictvím kvalitních a poutavých

knih. Výběr zahrnuje tituly pro nejmenší děti až po dospívající, přičemž jednotlivé příběhy nejen vzdělávají, ale také podněcují k zamyšlení nad vlivem člověka na životní prostředí. Knihy pokrývají širokou škálu ekologických témat, od recyklace a ochrany biodiverzity až po změny klimatu a odpovědné spotřebitelské chování. Seznam tak může být užitečným vodítkem pro rodiče, pedagogy i knihovníky, kteří chtějí dětem zprostředkovat ekologické hodnoty hravou a srozumitelnou formou. Seznam literatury je možné najít zde <https://www.kvkl.cz/akce/id:76781/konference-soucasnost-literatury-pro-deti-a-mladez-2025>.

Literatura pro děti a mládež jako nástroj změny

Letošní ročník potvrdil, že literatura pro děti a mládež má nejen estetickou a vzdělávací roli, ale je i důležitým nástrojem pro budování hodnot a vnímání aktuálních společenských výzev. Diskuze o udržitelnosti ukázala, že literatura pro mladé čtenáře nejen reflektuje ekologická a kulturní témata, ale může být i aktivním činitelem v rozvoji ekologického myšlení a odpovědného chování.

Téma empatie a vztahů v literatuře zdůraznilo, jak důležitou roli mohou knihy sehrát v emocionálním rozvoji dětí a mladých lidí. Odborníci i pedagogové se shodli na nutnosti podporovat čtenářství a literární výchovu jako prostředek k budování otevřenější a citlivější společnosti.

Výstupy z konference budou součástí plánované kolektivní monografie, která nabídne širší odborný pohled na tato klíčová témata. Konference tak nejen propojila akademickou obec, knihovníky a pedagogy, ale také přispěla k hledání nových cest, jak literaturu aktivně využít ve vzdělávání i v širším společenském kontextu.

Michaela Staňková

80. výročí konce druhé světové války

Přelom dubna a května patřil na několika místech v Liberci pietním, kulturním a vzdělávacím akcím, které se týkaly jubilejního 80. výročí ukončení druhé světové války. K významným centrům těchto aktivit již tradičně patřila i krajská knihovna, která ve spolupráci s Fakultou přírodovědně-humanitní a pedagogickou Technické univerzity v Liberci, Židovskou obcí Liberec a Československou obcí legionářskou Jednotou Liberec uspořádala několik tematických akcí.

Jako první při Jom ha-šo'a 24. dubna proběhlo čtení jmen obětí holocaustu, které doplnil dopolední program pro

středošolské a vysokoškolské studenty ve velkém sále, kde vystoupila herečka, zpěvačka a spisovatelka Hana Frejková. Přítomným představila svůj životní příběh dcery dvou židovských antifašistů, a to prostřednictvím své autobiografie *Divné kořeny*. Týž den večer se na stejném místě odehrál slavnostní koncert židovské hudby předních českých

violoncellistů Dominiky Weiss Hoškové a Jiřího Hoška.

Dne 6. května se v odpoledním čase uskutečnila před budovou knihovny vernisáž panelové výstavy Československé obce legionářské s názvem *Dukla | Dunkerque*, jež na dvaceti osmi panelech prezentuje vznik západní i východní části československého zahraničního odboje a mapuje jednotlivé boje, kterými Čechoslováci museli projít, než dosáhli hranice vlasti. Mimoto panely představují i organizační schématismy zahraniční armády, válečnou techniku a v neposlední řadě výstroj a výzbroj, se kterou vojáci bojovali. Dále pak výstava hovoří o samotném konci druhé světové války a osvobozeních bojích přímo v Československu. Závěrem jsou představeny vybrané osobnosti zahraničního odboje, mezi které patřili i rodáci z dnešního Libereckého kraje, jako velitel Československé samostatné obrněné brigády Alois Liška anebo Karel

Vrdlovec. Po vernisáži, již byli přítomni také hejtman Libereckého kraje Martin Půta, statutární náměstek hejtmána pro resort hospodářského a strategického rozvoje Edvard Kožušník a náměstkyně hejtmána pro resort kultury, památkové péče a cestovního ruchu Květa Vinklátová, započal ve velkém sále IV. ročník semináře Liberec v Říšské župě Sudety. V letošním roce se přednášející odborníci zaměřili na rok 1945. Jako první vystoupila Markéta Vladyková ze Státního oblastního archivu v Litoměřicích, která představila nejnovější poznatky z výzkumu o posledních dnech války v Liberci a zapojení německých antifašistů do revolučního dění. Nato se slova ujala Eliška Poloprudská z Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, která se věnovala vzniku liberecké domobrany, tzv. Volkssturmu, a přípravám nacistů na obranu hlavního města sudetské župy. Posledním přednášejícím se stal Prokop Tomek z Vojenského historického ústavu v Praze, jenž zaplněnému sálu ozřejmil životní osud zdejšího rodáka Augustina Schramma, po roce 1948 spojovaného s úmrtím Jana Masaryka.

Kromě něj posluchače seznámil také s jeho bratrem Ottou, který bojoval v řadách obrněné brigády u Dunkerque.

Vzpomínkový program v knihovně završil 17. května krajský přebor mládeže v plastickém modelářství a veřejná soutěž dospělých MAFIA CUP 2025, na kterém si návštěvníci mohli prohlédnout na sto soutěžních exponátů, nejčastěji druhoválečné bojové techniky od letadel přes pozemní techniku až po lodě a ponorky. Kromě toho modeláři prezentovali i své výtvary z řad živočišné či fantazijní říše, civilní techniku anebo různé diorámy.

Jan Hnělička

Liberecká knihovna na Ideathonu

V poslední době se intenzivně zabýváme otázkou, jak dostat do knihovny víc středoškoláků a mladých lidí, jak je efektivně oslovit, když nás navštíví v rámci výuky, a jaké aktivity jim nabídnout, aby se do knihovny vypravili častěji i ve svém volném čase. Chceme, aby je knihovna bavila. A objevila se skvělá příležitost zepstat se přímo jich samotných – stali jsme se partnery studentské startupové soutěže, 24 hodinového maratonu nápadů, Ideathon Liberec 2025.

Jedná se akci, kterou již popáté organizoval Liberecký kraj a Agentura

regionálního rozvoje s regionální kanceláří Agentury pro podporu podnikání

a investic CzechInvest. Jejím cílem je motivovat mladou generaci k aktivnímu zájmu o dění v regionu, podpořit jejich tvůrčí přístup a navázat kontakt mezi studenty, firmami a institucemi. A jak to probíhalo? Scénář je jasný a jednoduchý.

Každý ze 16 studentských týmů, které soutěžily ve 2 kategoriích (středoškolské a vysokoškolské), si vybral jedno ze 4 soutěžních témat – jak přiblížit služby Krajské vědecké knihovny v Liberci středoškolákům (garant: knihovna), jak efektivněji propojovat sociální podniky v kraji s experty (garant: Liberecký kraj),

jak by mohl vypadat chytrý asistent na webu krajského města (garant: statutární město Liberec) nebo jak by mohla společnost PRECIOSA, a. s., udržitelně využívat křišťálové sklo druhé jakosti (garant: společnost Preciosa, a. s.).

Po úvodních prezentacích témat probíhaly tzv. kulaté stoly. Studenti měli možnost oslovit guaranty a doptat se na cokoliv, co je k zadanému problému zajímavá. I my s naším knihovním minitýmем jsme část odpoledne strávili konzultacemi k našemu zadání. Následující čas včetně nočních hodin až do 13 hodiny druhého dne studenti pracovali na svých tématech, která představili při závěrečné tříminutové prezentaci před porotou. A jak to dopadlo? V obou kategoriích vyhrály týmy, které si vybraly téma zadané knihovnou. Tým *Co-pak jmelí..., ale jmelí* proměnil knihovnu v prostor pro deskovou hru Dungeons & Dragons, která podle nich přirozeně podporuje fantazii, čtenářství a týmovou

spolupráci. Kategorii studentů Technické univerzity v Liberci ovládl tým *Maliar* s interaktivní hrou *Únikem* k poznání založenou na postavě Johanna Gutenberg. Oba vítězné týmy si odnesly šek v hodnotě 45 000 Kč.

Pro nás, pro knihovnu, je nanejvýš důležité, že tyto nápady vzešly právě od cílové skupiny, které chceme tyto aktivity nabídnout, a že se právě tito mladí lidé budou podílet na jejich tvorbě a realizaci. Jejich pomoc s propagací bude obrovským bonusem!

Byly to dva dny plné inspirace, mladého myšlení, pozitivní a tvůrčí energie.

Alespoň trochu z této atmosféry můžete načerpat v krátkém videu: https://www.youtube.com/watch?v=g_4QbWJ-Z2s&t=2s.

Dana Petrydesová

Zatoulaná Literatour s Miloslavem Nevrlým

Letošní třináctá literární procházka s podtitulem „Toulky s Náčelníkem“ se konala 2. června 2025 a byla situována do Růžodolu I. Celý koncept byl tentokrát jiný než předchozí ročníky, a to v tom, že se četlo z textů jediného autora – Miloslava Nevrlého, zoologa, muzejního pracovníka, skauta, nadšeného turisty a spisovatele, který pro veřejnost doslova objevil krásu a tajemnost Jizerských hor, Labských pískovců a také rumunských pohorí.

Začínali jsme na terase Cukrárny v Růžovém dole, kterou jsme obsadili do posledního místečka a kde jsme si nejen

vypočetli úryvek z *Knihy o Jizerských horách*, ale zároveň ochutnali dobroty z nabídky rodinné cukrárny Pazderníkových s již dvacetiletou tradicí. Herečka Divadla F. X. Šaldy Kateřina Kornhäuserová nás provedla rozzářeným červnem v Jizerkách a přiblížila příběh zastřeleného a okradeného sedláka Porscheho, jehož pomníček ve tvaru obelisku dodnes stojí poblíž pramene Černé Nisy.

Druhé zastavení bylo v nedaleké Křesťanské základní škole Jana Amose Komenského, v příjemném a opět zaplněném společenském sále školy. Zde z úst Zdenka Kupky zazněly skvěle deklamované

otázky a odpovědi z knihy rozhovorů Miloslava Nevrlého s Alešem Palánem. Dozvěděli jsme se o začátcích deníkových zápisků spisovatele, o jeho školních vzpomínkách, o prožívání konce války v roce 1945 a také o dni, kdy se z Náčelníka stal „stařec hodný soucitu“. Kniha má název *Náčelník* podle skautské přezdívky M. Nevrlého a je svědectvím o jednom životě naplněném láskou, vírou, touhou po svobodě, ale také pokorou a obdivem k přírodě a neutuchající radostí z každého nového dne.

Na třetí zastavení v Centru pro zdravotně postižené Libereckého kraje jsme dorazili za májové přeháňky, naštěstí jediné za toto odpoledne. Ukázkou věnovanou Českému ráji, jeho hlubokým lesům, rybníkům a trampské minulosti tu četla s osobitým přednesem Veronika Korytářová. Jak zde bylo řečeno, nejen cíl je důležitý, ale i cesta k němu může být neopakovatelným zážitkem.

Další místo – Hospůdka U Námořníka – je hned pod kopcem u řeky Nisy. Tady si část posluchačů svlažila hrdlo zlatavým mokem a zde už čekal další z herců v roli skvělého předčítače, Jakub Kabeš. Jeho text se skládal ze tří částí, vybraných z *Karpatských her* Miloslava Nevrlého. Nejříve jsme vyslechli hru na pocestnou radost, poté stať o putování po řece i po kopcích v rumunském Banátu a posléze souhrn historie SPERHO – Společnosti pro exploataci rumunských hor, kterou vedl M. N. společně s nedávno zesnulým Milošem Zapletalem. Některé ze zásad fungování komunity vyvolaly úsměv na tvářích, ale základní principy chování v přírodě – tedy neničit, neublížit, nezanechat po sobě stopy – jsou stále aktuální.

Poslední ukázkou z díla autora tentokrát z oblasti Krkonoš si připravila a s grácií přednesla Markéta Tallerová. Šlo tu nejen o vzpomínání na zašlé časy svobody v rámci krkonošské přírody, ale částečně i „nesvobody“ spojené s minulým režimem a možnostmi cestování přes hranice, byť jen do spřáteleného Polska. Cestovatel musel být vybaven povolením, avšak i s ním byly možnosti velmi omezené. Líčení pokladů krkonošské přírody na celníky nezabíralo, až musely nastoupit smyšlené „zálety za polskými děvčaty“, teprve pak se cestovatel setkal s porozuměním výkonných složek. Kdo by se domníval, že se v budově DTZ potká s výrobním závodem (jako se to stalo mně), byl by rychle vyveden z omylu. Přízemí rekonstruované administrativní budovy opanovalo nové místo na gastronomické mapě Liberce s názvem Bistro

149, jež nabízí obědové menu, nápoje a občerstvení po celý den.

Procházka byla krásná, odezvy velmi příznivé jak od stálých účastníků, tak od nově příchozích. Budeme se těšit zase na příště!

Martina Sanetníková

Pod Vlhoštěm krajem hastrmana

V pátek 30. května se konalo literární putování z Holan do Stvolínek – krajem, v němž se odehrává román Miloše Urbana Hastrman, nedávno zfilmovaný. Kromě něj se účastníci dozvěděli o dalších českých i německých spisovatelích z okolí.

V nedalekých Zahrádkách se narodil např. odborník na české středověké umění Josef Neuwirth či Erhard Müller, autor románu *Am Südhang der Sudeten* (Na jižním svahu Sudet). Z Holan pochází pověst z německé selské války o švédském kříži, kterou zpracoval Josef Langhammer. V městečku působil Friedrich Lucke, autor básně věnované Pekelskému údolí. Také českolipský „bavič“

a člen Bohem Clubu, Standa Holub, věnoval Holanům svou vzpomínku. V okolí se rovněž odehrává děj knihy skautského vedoucího Vladimíra Stanislava Nebezpečný Prostor. Druhé zastavení u hrádku Milčany připomnělo autora z Hostíkovice Josefa Führicha a dva české autory, v jejichž díle nalezneme zmínku o hoře Vlhošť, Alexandra Klimenta (knihy *Nuda v Čechách*) a Vojtěcha Vanera (knihy *Machovec v koutě*). U Dolanského rybníka bylo vzpomenuáno na Šebestiána Hněvkovského a Karla Hynka Mácha v souvislosti s blízkým hradem Ronov. Jaroslav Balvín v knize *Mácha: Deníky. Turistický průvodce* též zmiňuje Ronov. Hrad se stal také místem řady pověstí. Poblíž ležící víska Stranné byla rodištěm manžela Anny Nory von Görner, autorky básně z vrcholu Luže. Holanským rybníkům věnoval jednu báseň také plodný básník Josef Brož. Ve vsi Kozly se narodil Franz Josef Ramisch, který žil v Kvítkově a psal písně, k nimž skládal i hudbu, např. *Ein Sommertag auf dem Lande. Liederspiel mit Declamationen* (Letní den na venkově. Zpěvohra s deklamacemi). V Blíževedlech působil na konci 19. století Anton Herglotz. V okolí Úštěku se odehrává dílo Veroniky Bendové *Konec sezóny na koupališti Úštěk*. Vycházka byla zakončena ve Stvolínkách, v nichž se narodili němečtí autoři Wilhelm Seifert a Alois Jaksch

a působili Heinrich Schubert a Raimund Maras. Ten pracoval jako kancelista na zámku ve Stvolínkách a získal literární cenu o nejlepší povídku napsanou v dialektu. Některá vyprávění vydal také v Braillově písmu. Na úplný závěr čekala účastníky prohlídka zámku vedená Jiřím Bartolomějem Sturzem, který celé putování zakončil přednesem několika svých básní.

Františka Dudková Párysová
Marek Sekyra

Z regionu

Čtenář roku 2025 Libereckého kraje

Březen – měsíc čtenářů se v Libereckém kraji každoročně nese ve znamení oslav čtenářství a oceňování těch, pro které je kniha každodenním společníkem. Vyvrcholením letošního ročníku kampaně vyhlašované Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR bylo slavnostní předání krajského ocenění Čtenář roku Libereckého kraje. To letos získala paní Libuše Chlomková z Jablonce nad Nisou, která v uplynulém roce navštívila knihovnu více než šedesátkrát a vypůjčila si úctyhodných 450 dokumentů, z toho 157 knih a 293 časopisů.

Čtení jako životní styl

Paní Chlomková je věrnou návštěvnicí Městské knihovny Jablonec nad Nisou již více než deset let. Lásku ke čtení si nese od dětství, ale pravidelně a intenzivně se ke knihám vrátila až po odchodu do důchodu. Místo večerních televizních pořadů teď dává přednost četbě, a to velmi rozmanité – od knih k zamyšlení až po lehčí žánry pro radost a oddech. Výjimkou jsou snad jen detektivky a sci-fi,

kteří ji příliš neoslovují. Naopak si oblíbila časopisy o bydlení, vaření, zahradě či životním stylu. Časopis *Téma*, který podle jejích slov přináší zajímavé články z oblasti politiky, historie či kultury, je její stálíci. Ke čtení inspirovala i svého partnera, s nímž společně věří, že aktivní mysl je základem duševního zdraví.

Ocenění, podpora čtení a inspirace ostatním

Ocenění bylo paní Chlomkové předáno 20. března 2025 během setkání se spisovatelem Štěpánem Kučerou v jablonecké knihovně. Její čtenářské nasazení ocenila také náměstkyně hejtmana pro kulturu a cestovní ruch Květa Vinklátová:

*„Přečíst za rok
157 knih je skutečně
obdivuhodné. Mám radost,
že v našem kraji máme
takto aktivní čtenáře.“*

V letošním roce se navíc krajský výbor SKIP rozhodl ocenit i další čtenářky, kte-

ré v knihovnách vynikají nejen počtem výpůjček, ale i aktivní účastí na akcích a komunikací s knihovníky. Knihy jako věčné ceny si tak odnesly také Božena Lachmanová z Turnova, Růžena Poláčková z Horní Branné a Marie Bretšnajdrová z Vlastibořic.

Paní Libuše Chlomková zároveň reprezentovala Liberecký kraj v celostátním kole soutěže, jehož slavnostní vyhlášení proběhlo při udílení výročních literárních cen Magnesia Litera 24. dubna 2025 v Praze. Gratulujeme a přejeme jí i nadále radost z četby a mnoho inspirativních příběhů mezi stránkami knih!

Jitka Nosková
Michaela Staňková

Nový kabát pro knihovnu v Hodkovicích nad Mohelkou

Rok 2025 bude pro Městskou knihovnu v Hodkovicích nad Mohelkou významným mezníkem – po rozsáhlejší rekonstrukci se veřejnosti otevrou modernizované prostory, které nabídnou čtenářům i knihovníkům důstojné a přívětivé zázemí. Profesionální knihovna s více než desetitisícovým fondem a jednou knihovnicí v současnosti obsluhuje přes dvě stě registrovaných čtenářů z města i okolí. S rozlohou 261 m² slouží nejen k půjčování knih, ale i jako místo pro vzdělávání, relaxaci a komunitní setkávání.

Proč rekonstrukce?

Hlavním impulzem pro projekt byla potřeba zlepšit přístupnost knihovny a zároveň zajistit lepší podmínky pro ochranu knihovního fondu. Nové prostory nabízí komfortnější technické a návštěvnické zázemí, které odpovídá požadavkům 21. století.

Rekonstrukce stávajícího objektu začala v roce 2024 a probíhá bez zásadních změn dispozičního řešení. Celkové náklady ve výši 6,71 milionu Kč jsou hrazeny z prostředků IROP a rozpočtu města.

Co přinesla nového?

Nově zrekonstruovaná knihovna nabízí uživatelům 238 m² veřejné plochy,

z toho 179 m² připadá volnému výběru. K dispozici je 20 studijních míst a až 30 míst pro odpočinek a relaxaci. Architektonický návrh zpracovala Ing. Martina Vávrová, autor stavebního projektu je studio PECKA ATELIÉR, s. r. o., a mobiliář dodala firma Prosto interiér, s. r. o.

Zázemí knihovníka se rozšíří na 21 m² a celý fond bude nově uložen ve skříních s ohledem na jeho lepší uchování. Vytápění bude zajištěno dálkově z centrálního zdroje.

Nové prostory zaujmou už na první pohled. Interiéru dominuje elegantní dřevěný výpůjční pult v královsky modré barvě, která společně se zelenými prvky tvoří hlavní barevné akcenty knihovny. Pro snadnou orientaci ve fondu jsou zde praktické ukazatele, které usnadní

čtenářům hledání. Mnoho knih je nyní vystaveno čelem, aby vynikly jejich obálky a lákaly k půjčení.

Příjemnou vychytávkou jsou malé košíčky z IKEA, které si mohou návštěvníci hned u vchodu vzít a pohodlně si do nich vybírat knihy. Děti i další čtenáři ocení dřevěnou konstrukci připomínající domeček, kam se dá schovat s knížkou a v klidu si číst.

Celkově působí prostory moderně, funkčně a přívětivě. Do budoucna se počítá i s úpravou prostoru před knihovnou – mělo by zde vzniknout venkovní posezení pro čtenáře.

Slavnostní otevření knihovny

V pondělí 17. února 2025 se uskutečnilo slavnostní otevření zrekonstruované knihovny. Prostory byly veřejnosti přístupné od 14.00 do 17.00 hodin formou dne otevřených dveří, během kterého návštěvníci mohli prozkoumat novou podobu knihovny, zúčastnit se vědomostního kvízu a zakoupit knihy z nabídky Knihkupectví Fryč.

Program zahrnoval i dvě hudební vystoupení žáků ZUŠ Český Dub a prezentace regionální a dětské literatury. Knihovnu slavnostně otevřela starostka města Ing. Markéta Khauerová. Knihovnici Kláře Bínové popřála mnoho spokojených čtenářů také PhDr. Dana Petrádová, ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci, a senátor Ing. Michael Canov.

Od středy 19. února 2025 je knihovna opět otevřena v běžném provozním režimu a těší se na své čtenáře v novém a moderním prostředí.

Michaela Staňková

Marie, Hana, dvě jména milá...

(Příběh sester-literátek)

Františka Dudková Párysová

Marie Kwaysserová

Johanna Čechová

Ne, nebudeme si dnes vyprávět o Erbenovi. Verš z jeho Štědrého dne jsem zvolila jako nadpis proto, že mi evokoval jména dvou sester, spisovatelek Marie Kwaysserové a Johanny Čechové, domácky zvané Hana. A také proto, že obě ženy Erbenovu Kytici dobře znaly. Byly to vzdělané ženy, a Marie navíc Kytici v roce 1900 přeložila do němčiny.

Sestry pocházely z rodiny, kterou bychom mohli směle označit současným termínem „patchworková“. Měly společnou jen matku, Marii Šmídovou, dceru polesného z Mělníka. Ta si nejspíš v druhé polovině roku 1842 vzala vdovce Vincence Kwayssera, který měl z prvního svazku syna Vincence a dcery Anastasii a Karolinu. V druhém manželství se narodili chlapi Jakub a Josef a 3. 4. 1849 přišla na svět Marie. Rodina žila na zámku v Semilech, kde byl Kwaysser důchodník (dnes bychom řekli ekonomem).

Mezi jeho předky patřil i Josef Quaisser (1776–1850), nejspíš rodák z podještědských Žibřidic, malíř proslulý především portréty členů rodu Clam–Gallasů. Umělecké sklony byly v rodině dědičné – měly je nejen děti, ale i sám Vincenc, který se amatérsky věnoval výtvarnému umění a skládal příležitostně básně.

29. 7. 1850 Vincenc Kwaysser zemřel. Marie tak svého otce prakticky nepoznala. 18. 2. 1851 se vdova provdala za Jana Čecha (psáno též Czech). Na Sychrově, kde Čech působil jako vrchnostenský

úředník u Rohanů, se jim posléze narodil syn Marcell a 27. 11. 1854 přibyl do rodiny benjamínek, dcera Johanna. Čech byl milujícím otcem a nedělal rozdíly mezi vlastními a nevlastními dětmi.

Rodina byla jazykově smíšená. Matka pocházela z německého prostředí, její druhý muž byl původem Čech, ale minimálně na komunikační úrovni oba manželé řeč toho druhého ovládali.

Marie Kwaysserová později o matce poznamenala, že neuměla v češtině číst ani psát. Děti navštěvovaly českou školu v Radostíně, ale nechybělo ani soukromé vzdělávání v němčině. Kolem roku 1858 byl Jan Čech dosazen jako hospodářský rada do svijanského zámku, kam se s celou rodinou přestěhoval. Také ve Svijanech pokračovalo české vzdělávání dětí. Navštěvovaly soukromou školu zámecného kaplana Václava Plachty, vlastenec-kého kněze a autora svijanské kroniky. Marie Kwaysserová na školní léta vzpomínala: „*Z uvedeného poznáte, že jsem již ve škole nedobrou Českou byla, an jsem se jen německy zdokonalovati usilovala i ve Svijanech u vlastenec-kého kněze, někdejšího našeho učitele; – ubohý dobrý ten pán míval se mnou as kříž, když jsem tak tvrdohlavou byla, ale učil mne přece.*“ Marie se učila také francouzsky a latinsky a když jí bylo dvanáct, složila svou první básničku. Na poetickou duši obou sester silně působila místní krajina – v jejich pozdější tvorbě nalezneme dojmy a motivy z lokalit kolem Sychrova i Semil.

V roce 1866 se rodina uchýlila do myslivny Bellevue v žehrovském revíru u Žďáru, neboť do okolí Svijan vpadla pruská vojska, která v bitvě u Podolí 26.–27. června porazila rakouské jednotky. Jan Čech byl téhož roku vyznamenán zlatým

Záslužným křížem s korunou, což bylo ocenění za nebojové zásluhy o obecné dobro či za dlouholetou veřejnou službu, ale již 2. prosince 1866 podlehl souchotím. Pochován byl v Loukově (část obce Háje nad Jizerou). Vdova se spolu s Josefem, Marií, Marcellem a Johannou přestěhovala do Prahy. Bydleli na Novém Městě v dnešní ulici Ve Smečkách 1408. Život v hlavním městě poskytl mladým lidem příležitost k lepšímu vzdělání. Josef, Marie a Johanna vystudovali učitelství a dívky se rovněž věnovaly hudbě a studiu cizích jazyků.

Poté se cesty sester na čas rozdělily. Zatímco Hana zůstala v Praze, Marie krátce pracovala jako vychovatelka na hradu Kostí a poté jako učitelka v obecné škole v Horním Litvínově. Tamější prostředí ale nesvědčilo jejímu zdraví, odjela proto za bratrem Josefem do Děčína a nakonec r. 1876 přijala místo industriální učitelky (tj. učitelky ručních prací) ve Smržovce. Podhorské městečko se stalo na téměř čtyřicet let jejím domovem. Zamilovala si jej a odmítla i nabídku bratra Marcella, aby za ním přišla do Prahy, kde by mohla dosáhnout většího úspěchu a proslulosti. Žila v domě čp. 661 na Desfoursplatz (dnešním náměstí T. G. Masaryka), kam se za ní přistěhovaly i matka a sestra. Hana zde působila v letech 1876–1891 jako pěstounka při dětské zahrádce (tj. učitelka v mateřské škole).

Marie se ve Smržovce začala věnovat literární tvorbě. Jejím prvním knižně vydaným dílem vůbec byla pedagogická příručka o skupinové výuce ručních prací *Ein Wort über den Gruppen- und Massenunterricht in weiblichen Handarbeiten an ein-, zwei- und dreiklassigen Volksschulen* z roku 1892, ale pro nás je

zajímavější její tvorba beletristická. Psala poezii i prózu a také se věnovala překládání.

Její lyrická poezie, často inspirovaná místním okolím, vyšla ve sbírce *Aus stiller*

Bergeswelt, vydané r. 1907 ve Smržovce u nakladatele Iwana Wawry. Ukázku z tohoto dílka, báseň *An den Finkenstein*, přeložil do češtiny Otokar Simm a přebásnil Marek Sekyra.

VYHLÍDKY U SMRŽOVKY

*Zdravím, Vyhlídko, výchoze skalní rozeklaný!
Hned zjevíš se poutníku jak ozdobná kopce koruna,
hned co hlava obří se zvětralou tváří a vrásčitou,
jež shlíží tu dolů a sní svůj sen o časech minulých.
Zdá zármutek se odrážet ve tvých rysech rozervaných,
a skalní soutěsky žalovat zdá se nám, že slyšíme:
Dříve jsem ještě nečněla tolik holá do modrav,
osamělá, jak teď, smutná... Vprostřed háje temného
stála jsem mezi jedlemi a ve stinném chládku ukrytá.
Krutě drvoštěp kácel sekerou obry mohutné,
jež mi matka příroda co ochrannou hradbu poskytla.
V granitovém srdci mne žhavá touha po nich spaluje.
Ach, jako bych ještě slyšela v jedloví seker zvuk,
ach, ještě slyším sténání k smrti Dryád vyděšených!
Sálavě slunce paprsek mou skalnatou tvář polévá,
nyní jsem jen blesků cíl, v bouřích počasí rozmarů.*

Rovněž u Wawry vyšla r. 1911 její knížka *Märchen und Dichtungen*, která obsahuje různorodé texty – báseň, pověst o hradu Ostrém, převyprávění starší legendy o Krakonošovi a také poměrně originální pohádky s fantastickými prvky. Český překlad této knížky je součástí publikace *Sen a skutečnost*, kterou vydalo v r. 2009 nakladatelství Bor na památku 160. výročí narození literátky. Pouze v rukopise se dochoval soubor epické poezie Kwaysserové s pracovním názvem *Aus dem Werke Epische Gedichte*.

Největší proslulosti dosáhla Marie Kwaysserová jako překladatelka. Díky svému bilingvnímu původu a vzdělání dosáhla v obou jazycích mistrovské úrovně, a mohla tak německé čtenáře seznámit s díly českých autorů, jako např. Karla Jaromíra Erbena, Jana Nerudy, Svatopluka Čecha, Antonína Sovy a mnohých dalších, především však Jaroslava Vrchlického, který si jejich překladů vysoce cenil. Kwaysserová si s Vrchlickým přes deset let dopisovala a je zajímavé, že mu psala česky, ačkoliv němčina pro ni byla přirozenější. Rovněž Vrchlický němčinu perfektně ovládal, tudíž byla čeština

pro Marii otázka volby, nikoliv nutnosti. Soubor korespondence čítající 16 Mariiných dopisů, 2 listky a 1 telegram se dnes nachází v Literárním archivu Památníku národního písemnictví.

Skrze překlady Kwaysserová jako jedna z mála cíleně propagovala českou literaturu německy mluvícímu světu. Ve Vídni vydala dvě antologie české poezie *Neuere Poesie aus Böhmen* (1893) a *Neueste Poesie aus Böhmen* (1895) a přispívala do různých sborníků a českých i německých periodik. Již v úvodu tohoto článku byl zmíněn její překlad Erbenovy Kytice (*Der Blumenstrauß*, 1900).

Na rozdíl od nevlastní sestry tvořila Hana Čechová v češtině. Své básně však nezveřejnila, až posmrtně bylo několik z nich otištěno r. 1908 v Listech pojizerských jako součást fejetonu *Památce Hanny Čechové, zvěčnělé naší krajance, duši poetické, rodilé na Sychrově, zemřelé v Praze r. 1901*. Autorem článku byl malíř Pojizeří a Jizerských hor Jan Prousek, Hanin spolužák ze Svijan. Jedna z básní, kterou vám zde představujeme, by se dle motivů v ní obsažených mohla týkat hřbitova v Loukově, kde byl pohřben Hanin otec.

MELANCHOLIE

*Hřbitovní zdi na nízké sedím,
ze straně příkré v kraje hledím.
Jízery vlnky klidně plynou,
olšiny věnec v břeh ji vinou
mělčinou bujný skot se brodí
ovečky pastýř ladem vodi.
Zaznívá píseň dětí z dola,
z blízkého lesa doupnák volá –
zahrada květná, hřbitov malý –
pohnutím slza zrak můj kalí. –*

Roku 1891 Hana Smržovka opustila a přesídlila se svou přítelkyní Miladou Grubnerovou, dcerou sládka z Horního Tanvaldu, do Prahy. Bydlely spolu v dnešní Příčné ulici čp. 1892/4 na Novém Městě. Zatímco Milada se živila jako úřednice, Hana žila z důchodní penze. Krom psaní básní dovedně vyšívala, hrála na klavír a s oblibou kreslila a malovala. Její přítelkyní byla akademická malířka Marie Gardavská. Poslední léta života trápila Johannu Čechovou srdeční choroba. K ní se připojil vleký zánět průdušek, kterému nakonec 20. března 1901 ve věku 47 let podlehl. Vydechla prý naposledy v náručí své věrné přítelkyně Milady Grubnerové. Pohřbena byla na Olšanských hřbitovech (část 004, hrob 195, 5. oddělení) a její hrob byl opatřen kovaným křížem, kopií vyšehradského náhrobku malíře Antonína Chittussiho. Tento kříž se Johanně vždy líbil, proto jí M. Grubnerová nechala po smrti vyhotovit podobný. Na desce na kříži byl zhotoven nápis: *Zde spí Hanna Čechova (27. 11. 1854 – 20. 3. 1901). Budu světit světlou památku Tě krásné duše, která se*

Hrob Johannы Čechové

jednou pro vždy ke mně sklonila. Na druhé stranu štítu opsala vlastnoručně malířka Gardavská Haniny verše:

*Zapadlo slunce, zapadlo bez červánků –
jako by světlo uhaslo na kahánku
Kráčejí chmůry po lese, po cestíčkách,
k nebesům marně vzblížíš po hvězdíčkách.
Ve křoví ptáče tichounce dozpívalo
zvolna vše hasne, co nás tu zabířvalo.*

Dnes je hrob ve značně zanedbaném stavu. Náhrobní štítek připomíná další dvě ženy, které zde byly pochovány – Terezii Podhájskou (1874–1946) a Haninu přítelkyni Miladu Grubnerovou (1860–1942).

Johannino jméno již čitelné není, stejně jako verše ze zadní strany.

Úmrtí sestry bylo pro Marii Kwaysserovou další z ran, které ji na počátku 20. století potkaly. V dopise z 16. 7. 1901

se svěřovala Jaroslavu Vrchlickému: *Neblahý rok! Tolik drahých mě opustilo: milovaná matka [25. 4. 1900], vzácný přítel, drahá sestra...*“ (Ještě dodejme, že jen několik týdnů před Hanou zemřel i jejich nevlastní bratr Vincenc). O sestře dále píše: „*Její ruka ozdobila knížku s překlady, jenž jsem Vám, velectěný Mistrě, před lety poslala. Prosím, byste podobiznu zesnulé laskavě ode mne*

přijmul, ona milovala s obzvláštní velikou nadšeností Vaše krásné poezie. Mluvila ke mně o nich jen krátce před svým skonáním.“

Marie napsala o sestře báseň *Dem Andenken meiner geliebten Schwester Johanna*, která byla otištěna v její sbírce *Aus stiller Bergeswelt* (1907). Zde ji poprvé uveřejňujeme v českém překladu, přebásněnou Markem Sekyrou:

NA PAMÁTKU MÉ MILOVANÉ SESTRY JOHANNY

*Když skosila matku smrt... Tys byla pryč...
Když přišlas, bylo pozdě na otázky,
uzamkl její oči už navždy klíč,
ubasla modrá zář i ten třpyt lásky.
V žalu jsem oči jí zatlačila,
pohledu krása mě oblažila.*

*Slyšela jsem její slovo poslední
a zbožné modlitby těsně před skonem...
Ach, sestro, zpozčila ses jen o pár dní.
Jaká to muka nemoci říci sbohem!
Jak ten náhlý stesk jal tě tak krutě:
Tvé zlomené srdce k pláči nutě.*

*A žádná útěcha v ranách, jež drtí,
tak hluboko zasáhly a byl to šok,
a sotvaže uplynul ten smutku rok,
už se ti blížila hodina smrti.*

*Ach, jak tomu uvěřit a pochopit,
že i pro tebe pohlás slunce svít...
„Matka mě volá,“ před smrtí's děla
a tvoje duše k ní odletěla.*

Marie Kwaysserová zemřela 18. prosince 1913 ve Smržovce na selhání srdce a je pohřbena na místním hřbitově. Její hrob zůstal dlouhá léta neudržován, až v roce 2009 ho nechal Partnerský spolek Smržovka ve spolupráci s městem obnovit. Citát *Však začnu zase znovu...* pochází z jejího dopisu Jaroslavu Vrchlickému ze dne 16. 7. 1901.

Hrob Marie Kwaysserové

Pro zajímavost připojujeme i stručné shrnutí životních dalších sourozenců obou literátek. Nevlastní sestra z prvního manželství Vincence Kwayssera Anastasia Barbora (* 15. 4. 1839, Engenthal) se stala vychovatelkou v Újezdě u Touškova. O druhé sestře Karolině Františce (* 28. 1. 1841, Engenthal) další zprávy nemáme.

Vincenc Kwaysser (* 21. 5. 1837, Engenthal, † 2. 3. 1901, Praha) měl s Marií společného otce, jeho matkou byla Barbara Dunantová, zemřelá 26. 5. 1842 v Engenthalu. Vincenc vystudoval techniku v Praze a začal pracovat jako kolorista v továrně v Českém Dubu, po roce 1873 v Semilech, kde se stal ředitelem Schmittovy tiskárny šátků a po odchodu do penze provozoval spíše pro potěšení než kvůli nutnosti obživy fotografickou živnost. R. 1876 spolu se semilským lékárníkem Rudolfem Husákem vynalezli hektograf – přístroj na tisk bez použití lisu. Také Vincenc zdědil výtvarné nadání a spolu s Josefem Prokopem byl autorem opony pro ochotnické divadlo, která ztvárňovala pohled na Semily. Dnes už opona neexistuje, ale zachovalo se její vyobrazení. V roce 1900 se odebral na odpočinek do Prahy, žil v ulici Na Florenci čp. 1324, kde také 2. 3. 1901 ve věku 63 let zemřel. Pohřben byl v Semilech. S Terezií Werner, dcerou pekaře z Českého Dubu měl pět dětí: Vincence (* 1864, Český Dub), Emu Sofii (* 1866, Český Dub), Marii (* 1874, Semily), Anastazii (* 1875, Semily) a Ludvíka (* 1878, Semily). Zajímavé je, že pár se nechal oddat až po narození druhého dítěte.

Jakub Kwaysser (* 6. 10. 1843, Semily, † po 1894) působil jako hospodářský správce v Jesenném a v roce 1894 byl doložen jako likvidátor u knížete Rohana ve Svijanech-Podolí. Z prvního manželství s Virginíí Grelleopis, dcerou zahradního ředitele na Sychrově měl syna Ludvíka (* 1873, Jesenný). Druhou manželku Annu si vzal 26. 2. 1875 v tehdy uherském Wimpassingu (Vimpác), je tedy pravděpodobné, že tam nějaký čas žil.

Opona Semily

Josef Kwaysser (* 7. 9. 1846, Semily, † 16. 4. 1911, Děčín) vystudoval v Praze učitelský ústav a působil jako učitel na měšťanské škole v Děčíně. S Rosou, dcerou poručíka Josefa Riedla, měl syna Josefa (* 10. 10. 1875, Děčín, † 27. 2. 1945, Šluknov), který se stal učitelem na obecné škole v Děčíně. V roce 1879 navázala Rosa intimní poměr s poručíkem Florianem Peyerem a otěhotněla s ním. Jako otec dcery Rosy narozené 21. 8. 1880 byl do matriky zapsán Josef Kwaysser, neboť k rozvodu došlo až o rok později. V té době navíc Rosa spáchala finanční podvod a byla odsouzena na tři měsíce do žaláře. Josef Kwaysser

se již znovu neoženil a zemřel v Děčíně 16. 4. 1911 ve věku 64 let.

Marcell Čech (* 16. 1. 1852, Sychrov, † 6. 3. 1931, Praha-Smíchov) pracoval jako ředitel kanceláře Duchcovsko-podmokelské důlní dráhy. V Duchcově se oženil s Annou Niklovou z Holubova u Českých Budějovic. Měli spolu dvě děti. Dcera Marie (* 29. 5. 1884, Duchcov, † 22. 2. 1955, Praha) se stala akademickou malířkou, syn František (* 18. 1. 1886, Duchcov, † 10. 2. 1934, Praha-Smíchov), strojní inženýr, byl vrchním technickým komisařem. Marcell Čech v závěru života žil v Praze, kde 6. 3. 1931 zemřel a byl pohřben na Olšanech.

Ráda bych na tomto místě poděkovala Bc. Jitce Noskové, vedoucí půjčoven v Městské knihovně v Jablonci nad Nisou, a Mgr. Janu Kašparovi, vedoucímu oddělení ve Státním okresním archivu Jablonce nad Nisou za jejich ochotu a za dohledání fotografie Hany Čechové.

Nemám ráda, když poselství moc křičí. Rozhovor s Bárou Purmovou

„Antarktida je také jedno velké nic, a přitom je to divočina. Tím, že na ní existuje spousta míst, kde člověk nikdy nebyl, dala mi prostor fantazírovat, co vše se tam může ukrývat,“ říká divadelnice a spisovatelka Bára Purmová, autorka knihy pro děti *Diviška a červený provázek* odehrávající se právě na tomto kontinentě. V autorčině podání je to ovšem podmanivá, snová Antarktida, kde to jako čerstvý sníh jiskří jazykovými i situačními hrami. *Diviška a červený provázek* se na jaře dostala do užších nominací na Magnesii Literu za knihu pro děti a mládež.

Tvoje knížka začíná obrazem ničeho. Bylo „nic“ i na začátku tvého psaní?

V příbězích o Divišce tomu tak opravdu bylo. Vznikaly v období covidu, kdy nicota zakořenila hlouběji asi v každém z nás. Každý se s ní pral jinak a z každého vybublávala v jiné podobě a je pravda, že líheň uměleckých děl byla tehdy mocná. Já měla to štěstí, že jsem nemusela doma suplovat učitele a chodil mi stálý příjem, tudíž jsem se mohla zasoustředit na psaní. Jenomže když člověk nic nezažívá, hůř se hledají podněty a inspirace. Tak jsem šla trochu na sílu a s kamarádkami jsme si zadaly úkol napsat do týdne text, který musí obsahovat tři slova, která si řekneme – *kolo, hodiny, červený provázek*. Ano, bystrý čtenář si možná všiml, že to jsou slova čtyři, už si nepamatuji, která tenkrát nepochopila zadání.

Stačilo takové kamarádké zadání k napsání knížky?

Nestačilo. A když taková frustrující nicota přijde, zadám si úkol z vnějš-

ku. Například si vezmu téměř vypsanou propisku a škrábu text, který může být dlouhý jen do poslední šmouhy, kterou propiska zvládne. Nebo ráda píšu a kreslím na odstřížky papíru. Inspiruju se jeho tvarem i velikostí, nebo trhancem. Tentokrát jsem vzala prázdný bílý papír A4 a udělala na něj tečku. Chvilí jsem ji pozorovala a pak přikreslila čáru. Najednou vznikl vztah. Napadlo mě, že čára by mohla být ten červený provázek, a když se na papír podívám jiným měřítkem, může to být pohled z letadla na nějaký domek. Postupně mi vznikala z ničeho situace, která mě zajímala a kterou jsem pak s každou kapitolou prozkoumávala a konkretizovala. V knížce je přesně tento postup tematizován a snažím se tím nabádat děti k podobné akci.

Připomíná mi to slova Michala Ajvaze, že nicota je zřídlem příběhů, umělecké inspirace.

Michal Ajvaz to říká moc hezky. Určitě je to stav inspirace, protože mě nezatěžuje žádnými záměry a mám možnost

si všimnout a rozvíjet i drobné nepatrnosti, kterých bych si s předem zúženým zorným polem nemusela všimnout. Aťvaz mimo jiné popisuje, že v nicotě je obsažený celý svět včetně jeho chyb a nedokonalostí. Ty se při takto otevřeném postupu psaní samozřejmě objevují často a já se jim nevyhýbám, naopak se

s nimi snažím pracovat, protože dokážou přinést něco nečekaného, překvapit a uvolnit. V *Divišce* je chyba popisovaná například ve spojení s postavou Kaňky, která mi taky nechtíc vznikla na papíře.

**Jaké jsou na *Divišku* zatím reakce dětí?
Při čtení mě napadalo, jestli menší děti**

pochytí ten jazykový humor – a větší děti možná zas už vyhledávají jiný typ knížek... Na druhou stranu možná děti nemusí hned porozumět všemu, možná pro ně může být jazyk knížky trochu opředený tajemstvím.

Nejkrásnější reakcí od dětí je, když vidím, jak si na *Divišku* a další postavy hrají. Jeden chlapeček postavil z lego její domeček i obra Rampuška. To je pro mě zpráva o tom, že se děti příběh dotkl a něco v nich zanechal a už úplně nepotřebuji vědět, jestli rozuměly jazykovému humoru, nebo ne. Samozřejmě mám i zpětnou vazbu od rodičů, že na některé děti je to moc textu, pro někoho je v knížce málo bagrů a určitě se najdou tací, které téma a styl úplně mine. Je to hodně individuální, záleží ani ne tak na věku, ale na povaze dítěte a také na tom, jak často jím rodiče čtou. Jestli jsou zvyklé na delší text, nebo spíše na kratší poezii a pak věk nehraje až zas takovou roli.

Jak to mají tvoje děti?

Moje tříletá dcera knížky miluje od narození a *Divišku* usledovat zvládla. Hraje si na ni, a dokonce z knížky používá fráze, které občas z jejích dětských úst znějí hodně legračně. Ve vztahu ke knížce jí ale určitě dopomohla také rozhlasová verze, která je zjednodušená a svižnější. Při psaní se snažím myslet i na rodiče, proto možná nějaký slovní humor dítě nepochopí, ale to mi vůbec nevadí.

Vzhledem k tomu, jak moc je to s věkem čtenářů individuální, nesoustředila jsem se při psaní zásadně na cílovou věkovou skupinu, spíše jsem spoléhala na to, aby to bavilo mě samotnou. Protože úplně upřímně jsem s textem ani žádný

záměr neměla, psala jsem ho zprvu hodně sobecky, pro své vlastní vymanění se z nesnesitelné nudy.

Když to pak začalo dávat větší celek, samozřejmě jsem se nad cílovou skupinou zamýšlela, aby text držel po kupě. Určitě je dobré si být vědoma nějaké základní vývojové psychologie dětí a vědět, čeho jsou v přibližném věku děti schopny a co vnímají. Tam vycházím především ze zkušeností z divadla, které pro děti tvořím a hraju od svých čtrnácti let.

V zásadě jsem ale pro to, že dětem by se nemělo jít přímo na ruku a knížka by jim měla nabízet vždy o něco víc, aby je mohla někam posouvat.

Jakou dětskou literaturu máš ty sama ráda? *Diviška* mi něčím připomíná hrdinky Astrid Lindgrenové...

Ano, ano. Především Pipi Dlouhá punčocha, moje nejoblíbenější ženská hrdin-

ka, tam určitě prosakuje, protože je ve mně hodně hluboko uhnížděná z dětství. Chtěla jsem být jako ona, toužila jsem mít koně s dlouhou šálou, opici na rameni a svoji vilu Vilekulu, kde bych si o všem rozhodovala sama. Taková dobrodružství, kde jsou děti vystaveny dospěláckému světu, nechané napospas a musejí si se vším poradit samy, to mě vždy vábilo.

Upřednostňuji dětskou literaturu, kde se klade větší důraz na kvalitu příběhu než na edukativnost. Nemám ráda, když na mě to edukativní nebo motivační poselství moc křičí. Nejlépe když je jemně schované v příběhu a dává prostor dětem si ho hledat. Věřím totiž v dětského čtenáře, že je chytrější, než si myslíme, a taky věřím v chytrého rodiče, který si s dětmi o knížce rád povídá i po jejím dočtení.

Momentálně jsem ponořená hlavně do literatury pro nejmenší, vzhledem k tomu, že mám dvě malé děti. Užíváme si *Možná je to jablko* od Šinsuke Jošitakeho, to je skvělá knížka zapojující dětskou fantazii. Těším se, že starší dítě už dorůstá do Daisy Mrázkové. Vždycky mě dojme *Nejlepší dárek* od Petra Horáčka. A taky obdivuju tvorbu Davida Böhma a Jiřího Franty. Ostatně jejich knížku *A jako Antarktida* jsem četla v době vzniku *Divišky*, a jak je vidět, hodně se na ní podepsala. Díky tomu, jak dokázali pro mě tak nezajímavou oblast obšírně a s humorem rozebrat, mě to místo okouzlo a svou povahou přesně zapadlo do vznikajícího příběhu. Antarktida je také jedno velké nic, a přitom je to divočina. Tím, že na ní existuje spousta míst, kde člověk nikdy nebyl, dala mi prostor fantazírovat, co vše se tam může ukrývat.

Jsi herečkou Naivního divadla v Liberci, které patří k nejúspěšnějším tuzemským scénám divadla pro děti. Jak se podle tebe dělá dobré divadlo pro děti, které baví i dospělé?

Ano, Naivní divadlo má světovou kvalitu a já jsem moc vděčná, že můžu být jeho součástí, i když teď spíše zpovzdálí jako skalní fanda, který se těší na návrat.

U divadla je to stejné jako u knížky, i když pracuje s více kanály. Základem dobrého divadla pro děti je podle mého děti nepodceňovat a nespolehat se jen na prověřené postupy k jejich zabavení – viz hodně barevný maňasek, který zazpívá písničku, pak klopýtne a na konci rozdá dětem bonbóny, všichni jsou šťastní, i paní učitelky nebo rodiče, kteří mezi tím stihli probrat osobní témata, protože podobnou pohádku viděli stokrát. Tomu se Naivní divadlo, dle mého, dobře vyhýbá. Zpracovává témata dětem blízká, ale nebojí se nových forem divadla a experimentu. Děti to nutí se ptát, často také bývají po představeních diskuze, které jsou hodně inspirativní. Navíc tam na inscenace chodí rádi i samotní dospělí, což je pro mě další známka dobře odvedené práce. Dobré divadlo pro děti by mělo bavit všechny generace.

Osobně se cítím zodpovědná za to, co dětem hraju a co pro ně tvořím, protože právě děti jednou vyrostou a budou navštěvovat velká divadla, číst knížky, chodit na výstavy... A já můžu mít vliv na to, pro jaké kousky a instituce se pak budou rozhodovat. Proto si nejprve musím být jistá, že dělám věc, za kterou si stojím.

(Upravená verze rozhovoru vyšla v Salonu Práva)

Nespoutaná fantazie animovaných filmů

Počátkem května se v Liberci opět konala přehlídka toho nejlepšího ze světové animace. Město hostilo prestižní Mezinárodní festival animovaných filmů Anifilm již pošesté.

Jako hlavní téma tentokrát organizátoři zvolili žánr sci-fi a nesoutěžní program vystavěli kolem legendárního snímku *Dívoká planeta Reného Laloux*, na kterém se podíleli i čeští animátoři. Krom starších filmů, které reprezentoval výtvarně podmanivý *Chronopolis* Piotra Kamlera nebo slavný *Ghost in the Shell* japonského režiséra Mamoru Ošiho, měli diváci možnost zhlédnout i novější dystopický snímek *White Plastic Sky* maďarských tvůrců nebo napínavý francouzský sci-fi noir *Mars Express*.

Festival jako tradičně nabídl i bohatý doprovodný program sestávající z koncertů, výstav, workshopů pro děti nebo open air promítání před radnicí.

Divácky neatraktivnější soutěž celovečerních filmů i tentokrát potvrdila dominantní postavení frankofonní produkce. Porota bohužel nenalezla dostatek odvahy, aby ocenila *Odstíny Iráku*, příběh umožňující vhled do novodobých dějin země poznamenané diktaturou, sklonila se před věhlasem světově uznávaného režisérského dua bratrů Quayových a vítězství přirkl divácky náročnému *Sanatoriu* na věčnosti, které vynikalo uhrančivou atmosférou, ovšem silou zážitku se *Odstínům Iráku* nevyrovnalo. Podobně konzervativně si porota počínala i při volbě nejlepšího filmu pro dětského diváka, kdy zcela opominula výborné *Divochy* i *Oscarem* ověřenou *Kočíci odyseu* a vyzdvihla český *Život k sežrán*, který je sice výtvarně brilantní, ale krom silného poselství postrádá i jakékoliv napětí a je jen poklidným vyprávěním o sebezpříjetí. Festival to sice nepoškozuje, ale nutí diváka položit si otázku, zda je takový výsledek politikou nebo odráží skutečný názor porotců.

Drobnou výtku letos zaslouží organizace festivalu. Pravidlo, že pět minut

před začátkem jsou neobsazená místa k dispozici pro návštěvníky s akreditací, sice vede k větší zaplněnosti sálů, ale v případě vyprodaných představení je třeba zajistit, aby přednost dostali diváci se vstupenkou nebo rezervací. Vinou ne zkušenosti některých mladých brigádní-

ků se návštěvník s platnou vstupenkou navzdory včasnému příchodu občas na představení vůbec nedostal.

Navzdory veškerým výhradám zůstává ovšem Anifilm výjimečnou akcí, která svou prestiží a přesahem nemá na Liberecku v oblasti kultury konkurenci.

SVĚTonázory

Martin Trdl

Plnokrevný knižní debut Matěje Hájka

Matěj Hájek: Familiární diagnóza (Dauphin 2024)

Únikový východ je zalitý betonem. Naši stvořitelé se na nás v každém případě podepíší – od ledabylé parafy až po škaredý cejch. A autogram přidají nejen oni, ale i jejich matky a otcové a před nimi generace a generace, až vrávoráme po břehu, na který se z oceánu souká paryba. A my za ten škrabopis i úhledné obloučky, obvykle mimovolně, vykonáme vendetu na svých dětech, jejichž otázky umí být tak nepřijemné. Co s tím? „Být, či zabít?“

Plnokrevný knižní debut Matěje Hájka – básníka původem z Jablonce nad Nisou – naznačuje, že celou nevyhnutelnou sérii, tedy početí, zrození, střetávání se, umírání a smrt, je zapotřebí především přijmout. A poslouchat se. Navzájem i v sobě. Protože není podstatné, co říkáme, ale co tím říkáme. Pak teprve „smlčované duše nebudou zbrušovat klouby“ a my „si dovolíme dospět / až do prodechnutého dětství.“

(Publikováno v Salonu Práva)

SVĚTonázory

Zuzana Vykoukalová

Vražedné zvonění

Jana Hrabovská: Poslední zvonění pro vraha (MOBA, 2024)

Detektivka Poslední zvonění pro vraha je první samostatnou knihou Jany Hrabovské, která v Liberci dlouhodobě žije. A právě tady, na jedné základní škole, se celé drama odehrává.

Až donedávna bylo vše normální. Pedagogický sbor, kde převažují ženy. Ambiciózní ředitelka, pro kterou je prezentace školy na prvním místě. Běžné trable se žáky i střety s jejich rodiči. Šatny, třídy, nástěnky, zvonění, přestávky, dozory na chodbách. Stojaté vody čeří angličtinářka Barbora, jejíž šatník ani chování neodpovídá představě řádné „pančelky“. A právě ona jednoho dne beze stopy zmizí.

Když je pak ve spalovně nalezena část jejího těla, atmosféra houstne a do školy přichází policie. Je za tím snad labilní češtinářka, která ji upřímně nenáviděla a celkově se v poslední době chová divně? Frajírek tělocvikář, se kterým se

zapletla? Upocený chemikář, který do ní byl nešťastně zamilovaný? Podivínka Jitule-Bižule, která ji horlivě oplakává, přestože se spolu moc nebavily? A co teprve paní ředitelka, včelí královna, s jejímž manželem nepokrytě flirtovala na školním plesu? Smrt kolegyně hluboce zasáhne matikářku Renatu, se kterou byly (i přes rozdílnost věku a povah) dobré kamarádky. Právě ji nejvíc zajímá, co se doopravdy stalo.

Příběh je plynulý, postupná gradace funguje a závěr doopravdy překvapí. Snad ještě více než detektivní zápletka zaujme vhléd do zákulisí sborovny, kde najdeme nesourodou směsici kantorů, jejichž vztahy rozhodně nejsou idylické. Podobné panoptikum se vyskytuje snad na každé škole. Liberečáci navíc ocení důvěrnou znalost míst, kde se situace odehrávají. Samotná škola (ZŠ Lednická) je sice fiktivní, jiná místa (například knihkupectví u Fryče, kavárna Bez konceptu, ulice 5. května, liberecký kulturní parkoviště u policejní stanice atd.) všichni známe jako své boty. Pevně věřím, že tento román ocení nejen Liberečáci... a učitelky.

S mlokem, divočkem či zasněženou horou

Miroslav Stuchlý: Naslouchat tichu [Kazda 2024]

Miroslav Stuchlý je spisovatel, fotograf, filmař, publicista a jizerskohorský chodec. Titulem *Naslouchat tichu* navazuje na

svoji knížku *Potkat jelena* (2021), sbírku básnických záznamů z poutí naším nejsevernějším pohořím. Svoje pěší cesty

Jizerskými horami tentokrát zachycuje v kolekci prozaických črt, doprovázených autorskými fotografiemi, které poskytuje volnější, abstraktnější pohled na popisované děje. Propojuje se tu svět umění a svět přírody, protože oboje se napájí ze stejného pramene živé vody. Silněji než didaktické či lehce moralizující pasáže působí prosté záznamy a okouzlená pozorování – ať už jde o setkání s mlokem, divočkem či zasněženou horou. Autor dokazuje, že za divočinou není nutno jezdit na safari do Afriky, protože i mírné kopce Jizerek dokážou znenadání zdivo-

čet a odhalit plaché zvíře, které se skrývá v každém z nás.

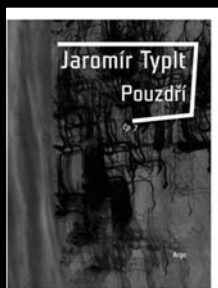
(Publikováno v Salonu Práva)

SVĚTonázory

Martin Trdla

Nejspíš proto je na konci strof tak málo teček

Jaromír Typlt: Pouzdrí [Argo, 2025]

Tonoucí dychtí po stéblu, ale básník mu vzkazuje: „ať se učí schnout.“ Čtenáři nekyne pomocnou rukou, obzvlášť ne roztěkanému. Přitom jeví kolísavých, vrtkavých až tektonicky nervózních hrne na něj s horlivostí. Ze spár a vrypů se do

prostoru s celou jeho šíří i těsnotou soukají zvuky, s ozvěnami i duté. A když ozvučené je slovem, tak to nejen z úst vylamuje se buď drmolivé či nadrolné, nebo přidušené sarkofágem vágních významů, zkrátka zapouzdržené. Básník hned pouzdra rozšklebuje, bouracím kladivem i štětečkem plení na suť, protože co kdyby vydávala ještě jednu matřjošku a pak možná i valounek zlata. Nejspíš proto je na konci strof tak málo teček. A po dobu těchto aktů text napružuje pozornost svého konzumenta do prasknutí, aby do něj v posledku zatloukl poin-tu, jež báseň nezlomně podpírá.

(Publikováno v Salonu Práva)

Básník a novinář Jiří Mojmír Palát

Ačkoli zůstává jméno Jiřího M. Paláta širší veřejnosti méně známé, určitě patří mezi výrazné postavy literárního a kulturního života severních Čech 20. století. Narodil se 30. října 1922 v Dalovicích u Mladé Boleslavi, v „domě u řeky“, jak ho sám nazýval, ale jeho životní i pracovní dráha se později přesunula do Jablonce nad Nisou, kde žil až do své smrti v říjnu 1990. Působil zde jako novinář a kulturní pracovník, právě tady rozvíjel svoji vlastivědnou činnost, jejímž cílem bylo mapování a popularizace regionálních dějin, architektury a krajiny Jablonecka i Liberecka. Jeho přístup byl však výrazně osobní – nesnažil se pouze informovat, ale také vyvolat u čtenářů vztah ke krajině a jejím památkám, často zapomenutým nebo přehlíženým.

S aktivní novinářskou činností začal hned v květnu 1945, kdy odešel se skupinou mladých novinářů do Liberce a tam založili deník Stráž severu. Již v roce 1946 odtud ale odešel do liberec-

ké redakce Československého rozhlasu. V dalších letech pracoval v pražské a děčínské redakci Mladé fronty, v roce 1952 nastoupil do podniku LIAZ v Rýnovicích jako vedoucí propagace a závodního časopisu *Jiskra*. Když bylo později rozhodnuto přestat tento časopis vydávat, byl tím velmi rozladěn. V šedesátých letech přešel jako redaktor do Severočeského krajského nakladatelství v Liberci, v červnu 1968 se stal vedoucím redaktorem deníku *Noviny Jablonecka*. Pamětníci po letech vzpomínali, jak právě tyto noviny sehrály významnou roli na začátku srpnové invaze. Kulturní pracovníci tehdy zřídili v prostorách tehdejší okresní lidové knihovny odposlech, přinesli rádia a od rána do večera poslouchali naše i cizí stanice, které reagovaly na situaci v naší zemi. Mělo to obrovský význam, protože se tak mohly předávat důležité informace dál.

Kvůli svému nekomunistickému smýšlení však musel z redakce odejít a nesměl dále publikovat. Prohlubující se zdravotní komplikace vedly až k tomu, že mu

byl přidělen invalidní důchod. Jediným zdrojem obživy se pro něj stalo odlévání kachlí do sádry pro jablonecké Muzeum skla a bižuterie, poté pracoval jako domácí dělník pro podnik Preciosa.

*Období
normalizace
bylo pro něj a jeho
rodinu velmi obtížné,
stále častěji se o něj
zajímala Státní
bezpečnost, hlídali
mu i poštu.*

Na konci sedmdesátých let mu pomáhalo realizovat se v prostředí zámku Staré Hradky, kde se setkával s přáteli Vladimírem Komárkem, Helenou Šmahelovou, Ludvíkem Kunderou (bratrancem Milana Kundery) a dalšími osobnostmi. Měl zde možnost představit své dílo určitému okruhu zájemců, zde také mohl uplatnit svůj talent například v podobě úvodních řečí při zahajování některých společenských akcí. Velmi mu to pomáhalo překlenout těžké období, kdy mu bylo zakázáno veřejně publikovat.

Jedním z jeho nejvýraznějších děl se stala sbírka *Doma* (1959), která představuje syntézu poezie a fotografie. Verše zde doprovázejí snímky Miroslava Procházky a společně vytvářejí vizuálně-literární obraz severočeské krajiny, zejména oblastí, které autor důvěrně znal a miloval – od Humprechtu až po Mumlavský vodopád. Vydání sbírky *Kůry* z roku

1946 pak ukazuje jeho ranou básnickou tvorbu v duchu meziválečné avantgardy, s výtvarným doprovodem Jiřího Linhart a pod redakčním vedením Ludvíka Kundery.

V roce 1988 mu v samizdatu zásluhou Jany Scheybalové a s ilustracemi Josefa Scheybala vyšla v deseti exemplářích sbírka *Návrat světa* s tematicky rozmanitými básněmi. Převážně se v nich ale vyznává ze svého citu k lidem jemu velmi blízkým, rodině a přátelům. Celkem mu vyšlo deset knížek, psal i povídky, fejetony, rozhlasová pásma a hry.

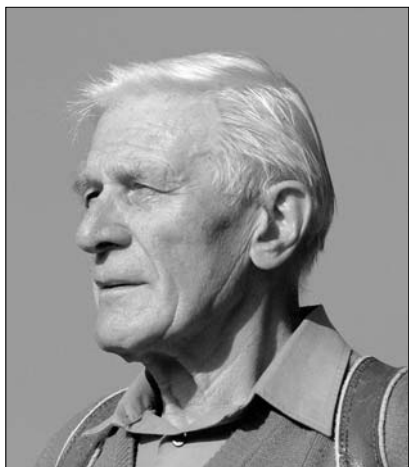
Kromě novinářiny a literární práce se také věnoval divadlu. V době druhé světové války absolvoval tříletou dramatickou školu v Mladé Boleslavi, kde působila řada předních českých herců, kteří nemohli v té době hrát. Účinkoval v ochotnických představeních, která se často vyznačovala vysokou úrovní. Divadlo a výtvarné umění byly jeho velkou láskou, které se věnoval i v době, kdy nemohl publikovat. Měl tak občas možnost svým slovem zahajovat vernisáže výstav významných výtvarníků.

Listopadu 1989 se ještě dožil. V roce 1990 byl opět přijat do Svazu novinářů, odkud byl předtím v roce 1969 vyloučen, znovu mohl spolupracovat s regionálními novinami a časopisy, avšak jeho zdravotní stav už byl velmi špatný.

Zemřel 1. října 1990. Po jeho smrti napsala manželka Jarmila v dopise novináři Miroslavu Síglvi tato slova: „Jsem šťastna, že se Jiří dožil ještě listopadu 1989, že jsme společně prožili velkou euforii prvních měsíců a že vlastně, když se začaly objevovat první špatnosti a projevy bezpáteřnosti v naší společnosti, odešel.“

Odkaz Miloše Zapletala

8. května tohoto roku zemřel ve věku 95 let Miloš Zapletal, liberecký spisovatel a skautský vůdce. Význam jeho díla si zatím uvědomují spíš právě skauti a jiní volnočasoví pedagogové. Jeho romány *Stezka odvahy* nebo *Soví jeskyně* přitom byly pro řadu dospívajících formujícím zážitkem a jeho největší dílo, famózní *Encyklopedie her*, je jednoduše jedinečné.

Sbírký her jsou žánr, který Miloš Zapletal objevil a rozvinul. Hře jako fenoménu věnoval většinu svého tvůrčího života. Sbíral a bádál, vytvářel hry nové, včetně etapových her na tábor. Věnoval se sportům, hlavolamům, deskovým hrám. Čtyřdílná *Encyklopedie her* byla přeložena do několika světových jazyků, obsahuje tradiční dětské hry nejrůznějších národů světa, praktické „bodovky“ pro družinové schůzky, ale i základní pravidla fotbalu, baseballu, vrhcábů či pokeru. Úvodní kapitola prvního dílu *Hry v přírodě* je navíc zásadní inspirativní

esej o tom, co to hra je. Že každá hra něco rozvíjí, každá nás posouvá, většina her z nás dělá společenské tvory. Není důvod si přestat hrát v dospělém věku, hrát si chtějí všichni lidé, hrají si dokonce i zvířata. Právě v teorii i praxi her lze na Miloše Zapletala nejlépe navazovat. Se znalostí jeho knih si klademe otázky: Proč je lepší hrát bezpečně a v bezpečném prostředí než hledat si hračky třeba v penězích, modlách či při ovládnutí druhých? Proč je hra tak osvěžující psychohygienou či přímo terapií? Jaká jsou omezení hry kromě etických a bezpečnostních? Kam se dobereme se současnou obrovskou popularitou deskovek, videoher i s jejich sdílením „just watching“, notabene v současné AI revoluci?

Odkazem Miloše Zapletala je především přemýšlení o hře a řada jeho herních sbírek.

Vedle toho je autorem dalších žánrů. Nejen v románech pro mládež je následovníkem svého učitele a přítele Jaroslava Foglara. Nelze se bránit srovnávání „táborových románů“ *Sedmíčka* a *Ostrov přátelství* (Zapletal) a *Pod junáckou vlajkou* a *Devadesátka pokračuje* (Foglar). Dělí je nejenom doba vzniku, což ovlivňuje dnešní čtenářskou percepci,

ale i přístup autorů. Zapletal je méně patetický, krutější v humoru, píše spíš o „klucích“ než o „hoších“. Jeho romány se navíc odehrávají na konkrétních místech, která dobře znal. V Železných, Lužických či Jizerských horách.

Jiné Zapletalovy knížky jsou knížky edukativní, až odborné. *Výpravy za dobrodružstvím* jsou psány ne aby se přečetly, ale aby se žily. Doslova a opakovaně vybízejí čtenáře: běžte ven, do lesa a do hor, v tuto roční dobu můžete zažít ono, potkat to, vidět kvést například...

I příručky určené přímo skautům (jeho oddíl vodních skautů existoval za normalizace jako Turistický oddíl mládeže), jsou vyhledávané i čtenáři mimo organizaci. Vždyť existují desítky spolků vychovávajících pobýtem v přírodě a hlásících se k woodcraftu. Některé příručky už od svého prvního vydání notně zestárly, přesto stojí za připomenutí například *Jak vést letní tábor* nebo *Prázdniny pod stanem*.

Miloš Zapletal byl také překladatelem, přeložil do češtiny *Knihu lesní moudrosti* i další díla klíčového autora E. T. Setona. Dále napsal vynikající životopisný román *Záhady a tajemství Jaroslava Foglara* a byl editorem Foglarova souborného díla v 90. letech.

*Založil skautské
vydavatelství a byl
v Junáku aktivním
činnovníkem. V mládí
učil tělocvik a dlouho
si uchovával fyzické
a duševní zdraví,
stejně jako porozumění
mládeži.*

Byl vzdělaný, zcestovalý, tolerantní. Měl mnoho přátel, následovníků a obdivovatelů.

Muž, kterému mnozí říkali Zet, naplnil svůj život opravdu podle skautských ideálů a obzvlášť jako Liberečané bychom na něj měli hojně vzpomínat. A klidně si ho brát za vzor. Opravdu.

Kolébka má i hrob můj

Úvodní slovo ke stejnojmenné výstavě v Krajské vědecké knihovně v Liberci.

Počet autorů, kteří se v regionu narodili a zároveň jsou zde pohřbeni, není vzhledem k množství všech regionálních autorů nijak závratný. Důležitější než fakt, že se autor v regionu narodil, je pro nás jeho působení v daném místě a jeho dílo, které se mu věnuje. Přesto není bez zajímavosti znát i ty památky, jejichž výběr nemohl autor nijak ovlivnit, s výjimkou mnohdy opomíjeného přání být pohřben tam či onde. Výstava tedy představuje jak rodné domy a hroby autorů

z této skupiny, tak texty a obrazový doprovod současných libereckých autorů sdružených kolem Libereckého autorského kruhu, jejichž rodiště často leží mimo náš kraj a o jejichž místech spočinutí zatím – zaplať pánbůh – nevíme nic.

Pro Světlík jsme z výstavy vybrali kreslenou karikaturu Zuzany Vykoukalové a vzpomínku Vojtěcha Vanera. Zařazujeme i úvahu Sufiana Massalemy, která dorazila až po uzávěrce výstavy, a stává se tak jakýmsi bonusem pro čtenáře Světlíku.

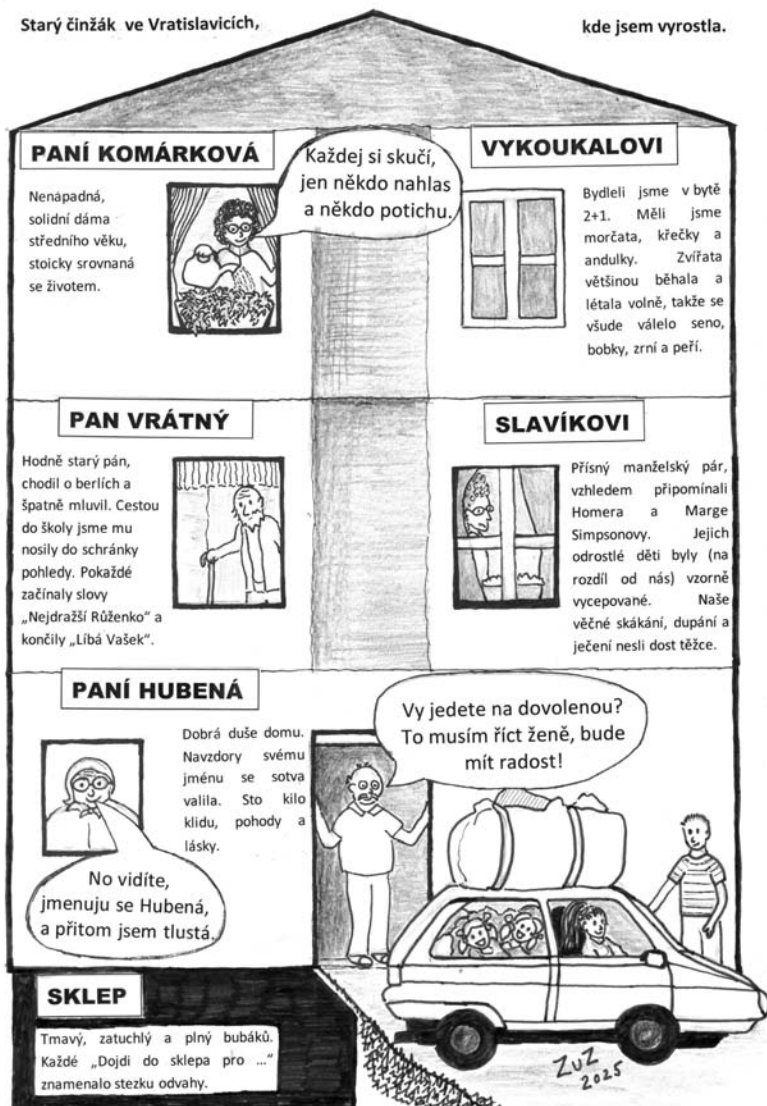

Zuzana Vykoukalová

STARÝ ČINŽÁK VE VRATISLAVICÍCH

Starý činžák ve Vratislavicích,

kde jsem vyrostla.

Vojtěch Vaner

SYSEL A HRUŠKA

Každý dům má čtyři zdi. Tedy každý ne, kaple u Jílavce má tři a Ještěd má jen jednu, ale náš dům patřil k té naprostě větší – domů, která má obdélníkový půdorys. Přední stěna se zdobnou, ale oprýskanou fasádou se ukazovala celému prostranství před školou zvanou Barvírna. Zadní zeď byla zpola stíněna řadovými kůlnami. Pod pravou boční byla zahrada a levá těsně přimykala k rohu školy. Jako děti jsme často

lezly na střechy zadních kůlen. Koncem prázdnin denně. V sousední zahradě totiž stála hrušeň a její nejpłodnější větev rostla právě sem. Stačilo jen sedět na střeše a jíst. Natahovat ruce nebylo nutné. Tahle hrušeň už nerodí, sousední dům nestojí, stručinou upomínku na ně mám v knížce *Přátelé od Naisky*. Další zajímavostí domu byl soused Sysel, který částečně inspiroval epizodní postavu pana Nezvala ve stejnojmenné povídce a sbírce.

Pan Sysel ovšem patřil k přední stěně, ne k zadní. Věčně koukal z okna. Byl na nás děti přísný, často si stěžoval, a kdyby věděl, že běžně lezeme na střechy kůlen, křičel by. Ale on koukal před dům. Často, vlastně pořád. Znervózňoval nás. Jak jsme si mohli hrát před domem, když pořád zíral? Jednou se se mnou vsadil Jára, o rok starší soused a kamarád: „Donutím ho, aby zalezl, uvidíš.“ Postavil se na okraj trávníku a koukal se přímo na Sysla. Dlouho se nedělo nic. Minuty se táhly. Až to neoblíbený soused nevydržel a zmizel za záclonou. Jára vyhrál. Dodnes nevím, zda za to nebyl nějak potrestán.

Symbolicky mohou zdi mého domu znamenat třeba tohle: zahrada vpravo je bezpečí a známá krása, neatraktivní roh školy vlevo, společně s plotem a neplodící lískou, to je naopak neznámo, zbytečno a vzdáleno. Nechodit. Hruška vzadu je skrývaná, zcela soukromá rozkoš a průčelí je život veřejný, ovládaný lidmi, ať jde o drzé kamarády nebo zvědavé sousedy.

S lidmi musíme a chceme žít, no-go zónám se můžeme vyhýbat, o sladkosti tajně mlsaného ovoce víme své. Jen do zahrad ať nevpadá nic zákeřného...

Sufian Massalema

VYPRÁZDNĚNOST KRAJINY JE POUHÝ PRVOTNÍ DOJEM

Navzdory svému narození v jablonecké porodnici na apríla roku 1999 jsem po-
byt na severu Čech a v Jizerských horách dlouho bral pouze jako dočasný. Přestože

jedna část mé rodiny má své kořeny pevně zarostlé v libereckém Hanychově a na Starém Harcově, ta druhá pochází ze Sýrie. K životu ve Smržovce, Jablonci nad Nisou či v Liberci jsem tak přistupoval spíš jako k letní dovolené v chatkách u Máchova jezera než jako ke svému domovu. Byl to jen vypůjčený čas před cestou dál, či spíše zpět.

To se pro mě změnilo s vypuknutím občanské války v Sýrii, která nakonec skončila stejně zdánlivě překvapivě, jako začala. Zároveň se mi tím však v té době uzavřela možnost se do Sýrie podívat. Ve svých představách jsem se zničehonic ocitl úplně sám uprostřed hor, bez možnosti úniku! A tak mi nezbývalo nic jiného než se začít smířovat s místem, kde jsem zakotvil.

Mé poznávání mělo podobu objevování a ztotožňování se s konkrétními místy. Oprýskané omítky se zaslými německými nápisy a reklamami, opuštěné fabriky a textilky, polorozpadlé vily a sklářské dílny. Nacházel jsem porozumění tam, kde se již žádným jazykem nemluvílo.

Zároveň čím dál více vycházelo najevo, že vyprázdněnost krajiny je pouhý prvotní dojem, klam, za kterým se skrývají zarostlé domovy a zahrady bez svých majitelů. Při každé návštěvě jsem se tak nevyhnul pocitu, že se nacházím spíše v cizí vzpomínce než v konkrétním čase a prostoru. Přesto zde však stále ještě zbývalo dost místa pro utváření vlastního, nového příběhu.

Jeho autory již nejsou němečtí osadníci či židovské komunity, ale vietnamští provozní večerek, ukrajinští dělníci na stavbách nebo arabští doktoři a zubaři. Bylo by ale krátkozraké škatulkovat lidi dle jejich zaměstnání, a vytvářet tak jakési umělé archetypy či karikatury. Je však důležité si uvědomit, že český venkov či periferie jsou v současnosti mnohem rozmanitější, než bychom si mohli myslet.

Tento fenomén nevnímám jako něco nového či cizího, právě naopak. České pohraničí vždy bývalo místem, kde se setkávali příchozí ze všech koutů střední Evropy. Nyní se jen oblast původu těchto přistěhovalců mírně rozrostla. Mimo to ale také narušují narativ o Sudetech jako o místě, kam nikdo nemíří dobrovolně, jako o regionu bez perspektivy. Navíc v současnosti dospívá už druhá a třetí generace těchto imigrantů, pro které severní Čechy nejsou jen pouhým místem, kam zamířily jejich rodiny za prací, ale také místem, na jehož rozvoji a budoucnosti se mohou aktivně podílet a jehož mohou být přirozenou součástí.

Danica Hrnčiarová Šišláková, Lukáš Matouš

Bezmála pokaždé, když dumám nad texty Světloňošů, škádlí mne básníkům hrůzu a paniku nahánějící otázka – co je to poezie? Dotaz, na který se nedá odpovědět správně, respektive odvětit na něj lze, ale mnoha a mnoha rozličnými definicemi. A jelikož mne touha po vymezení tohoto pojmu popichuje i při psaní dvacáté druhé kapitoly „Ceroferářů“, proč z toho rovnou neušít její úvod... A poněvadž já si na moudra tohoto typu rozhodně netroufám, nechám hovořit povolanejší. Vybral jsem si pro tyto účely samosoud básníka Ivana Divíše, který mimo jiné pronesl: „Poezie je poslední smysluplný pokus oslovit svého bližního přirozeným jazykem. Tedy nikoliv jazykem advokáta, nikoliv jazykem soudce, jazykem propagačního parazita, jazykem televize nebo rozhlasu. Básník alespoň něco ví. Jinak je ovšem vydán všanc všem ubohostem, všem chybám, všem nemocem a smrti, jako druzí jeho bližní, to jest „nebásníci“. Ale básník si uvědomuje něco navíc, je to naprosto nedefinovatelné. Uvědomuje si, že na tom visí život a smrt.“

Jsem zvědavý, jak by se nad „nerozlousknutelným“ zamysleli Danica Hrnčiarová Šišláková a Lukáš Matouš, tedy dvacátá druhá Světloňoška a dvacátý druhý její mužský protějšek. Oba uvedení poprvé rubrice propůjčují mezinárodní status – autorka starší generace pochází ze slovenské Banské Bystrice, autor, stár dvacet let, má sice kořeny v Ústí nad Labem, leč momentálně pobývá v německém Lipsku.

Zatímco v prologu jsem si dovolil být rozevlátější, u reflexe zaslaných textů jsem si za metodu zvolil jakési vypsání pocitů, tedy spíše útvar psaný v bodech než rozmáchlost. A jaké dojmy mě ozvučují nad básněmi Danici Hrnčiarové Šišlákové? Napadá mě cosi o bilancování i o nerozdrolitelné danosti. Skáče

mi sem pochvala za zdatné rýmování. Objevuje se i smutnění spolu s uplývááním, kdy náhle je letos loni. A taky se mi zjevuje klasické ponaučení, že člověk miní, Pán Bůh mění.

*Mrzí mne
však občasný výskyt
otřepanosti a lehké
vyumělkovanosti.*

Ale jako celek to funguje, šlape, jede, pádí. Vyzdvihávám verše „čo tu z nás robí časných hostí / je miera pravdepodobnosti“. „Zatracuji“ verše „priame cesty sú a budú večné / stretnú nás / v nekonečne“. A chápu se dvojice básní.

K „případu Lukáš Matouš“ dodávám: krajina zrození, krajina umírání, v níž se nedá zabloudit na cestě, protože už žádná není. Dusíme sami sebe, ale dobrovolně a umíme si to krásně obhájit. Básně štiplavé, pichlavé, avšak nesmlčující. Mohlo by se utrousit cosi o beznaději a marnosti, ale ještě jsou „slyšet prodechy / když vyraší / první poupě“.

Nad autorovými texty mi připadá, že počínání lidského plémě je jedna velká donkichotiáda a že příroda pokaždé zvítězí, i když se zdá, že její jazyky visí až na vestě. A především: ty básně jsou skvělé! Ctrl+C a Ctrl+V provádím se třemi kratšími texty.

*Už mlčím. Vy nemlčte!
trdla.martin@gmail.com*

Danica Hrnčiarová Šišláková

- 1.
2. inflexný bod

...a krivka klesá
a čo by sme chceli
bavme sa ešte nehorí
je to len demo
a svet je taký skvelý
/hlúposť vždy máva menej pokory/

bod zlomu
básne

bod kde sa všetky plány zmenia
bod zániku či odpustenia

v inflexnom bode nášho bytia
boh sa už na nič neopýta

zažne
a zhasne
o sivobielej

je sivobiela posázavská jeseň
je sivobiela posázavská tma
na svojich pleciach nebo neunesiem
už ma to láme
ešte dojíma

a aby som to (znova) prežila
na chvíľu udrie slnko do tyla
vzápätí ktosi zhora na sklo dýchol...
je sivobiele
posázavské
ticho

Lukáš Matouš

LEDVICE

vyňatá tkáň
zaplněna plstí hor
v šedém kalu
oči elektrárny

KASKÁDY

kaskády listů
na antropogenních smrcích
schweiz pojídá jejich těla

nepřijal je mezi vlastní

JÍVY

utopit sebe
utopit promlky

Syrově přirozený Petr Šimr

Když jsem si *opět vzpomněl* na ty surové zrnité fotografie zachycující v proměnách času skutečnou duši Liberce, ihned jsem volal Ludku Lukuvkovi, zda je ještě k mání kniha *Portrét města*. K mému velkému potěšení se mi podařilo získat jeden z posledních výtisků této výpravné publikace, kterou v roce 2022 vydalo Severočeské muzeum. Jakmile jsem doma knihu otevřel, na jedné z prvních stran mě znovu omráčila dobře známá momentka libereckých *vnitřností*: před restaurací Labský zámek na Tržním náměstí postává hlouček lidí, ve dveřích do restaurace se míjejí vojáci, ulice je plná odpadků, domy jsou oprýskané a zanedbané, i kdyby byla fotografie barevná, dýchla by na mě mrazivá normalizační šed; snímek je datovaný rokem 1976 a v tomto roce se na severu Čech právě rodil jeden z fenoménů československé sociální a dokumentární fotografie, aniž cokoliv tušil.

Tím fenoménem je Petr Šimr a v knize je chronologicky zachyceno jeho mapování Liberce téměř od samých počátků, tedy od roku 1973 až do roku 2018. Mimochodem bravurní nejsou jen autorovy fotografie, ale i editorův čili Lukuvkův úvodní esej, jenž je s lehkostí vyjádřenou esencí Šimrovy tvorby a doby. Knize nelze nepodlehnout také v případě, že nejste Liberečan. Atmosféra fotografií je pohlcující svou autentičností. Šimrovo fotografické oko je bystré bez přílišné opulentnosti, jako by vám někdo předkládal fotografie příbuzných na letní dovolené. Vše je známé a přirozené.

Několik měsíců poté, co jsem si knihu pořídil, mě však čekal mnohem větší zážitek. Sedím v pokoji s vystavenou sbírkou fotoaparátů u původního stolu z Reichenbergu (jedné z mála věcí, která zůstala Šimrově rodině po skončení války z přiděleného bytu po Němcích) a na stole se kupí ručně vyráběné fotografické knihy – *LIBEREC 82-3*, *FRAN-*

CIE 1985, BERLIN 1986, NA CESTĚ DOMA I JINDE I, II, III, IV... –, v podstatě velká a podstatná část Šimrovy práce. Prošedivělý fotograf stále odbíhá ke skříní a pokaždé se vrací s novým přírůstkem, přičemž mimochodem glosuje:

*„Maketu knihy
do třetího ročníku
Institutu výtvarné
fotografie (IVF) jsem
lepil chemoprenem
u otevřeného okna,
smrdělo to jak
rasův pytel.“*

Přede mnou defilují okamžiky historické i nedávné: odpočívající asfaltěři, dvojice Romů *přistižena* močíc na ohra-

Petr Šimr: Liberec, Pražská, 2012

du z vlnitého plechu, pankáči i šmrncovní bruneta z Lille, žena v šátku hledící do dálky přes Zeď na sovětskou část Berlína, polonahá dívka na technoparty či bezdomovec tančící v dešti s krabicí vína...

Petr Šimr se narodil v roce 1947 v Liberci do česko-německého manželství. Otec rodinu brzy po jeho a bratrově narození opustil a matka německé národnosti se musela s dvěma malými dětmi složitě protloukat poválečným městem, které ztrácelo svou německou podobu a učilo se nové multi-tváři přistěhovalců a osídlenců. Raná léta prožil víceméně na ulici s příznačným názvem Na Bídě. Snad právě zde se rodil jeho pozorovací talent a vnímání veřejného prostoru. Po nedokončeném zemědělském učilišti (dlouhé vlasy) se živil jako traktorista, řidič nákladáku nebo dělník. V roce 1969 začíná pracovat jako řidič autobusu

MHD v Liberci a vede běžný život mladého muže v totalitní zemi. V roce 1972 se ovšem všechno mění – v očekávání narození syna si kupuje fotoaparát *Zenit E*, aby mohl uchovat vzpomínky na synovo vyrůstání: „Syn má z dětství velkou spoustu fotek, což není v dnešní době mobilů nic zvláštního.“ Malého chlapce začne pochopitelně fotografovat také v běžných situacích v exteriérech – na procházkách po Liberci: „Možná tak se rodila myšlenka chodit po městě a fotit. Chodil jsem a fotil různé scenérie, lidi se mi tam napřed pletli, pak jsem zjistil, že je tam potřebuju.“ Pomalu a jistě se z všedního observování hledáčkem stávala vášně.

V roce 1977 Petr Šimr spoluzakládá Fotoklub při ROH Dopravního podniku Liberec. Kvas uvnitř podobně smýšlející komunity, diskuse o technikách

a způsobech fotografování vedly nevyhnutelně přes klubové soutěže (například *Naše město tvým objektivem*) a výstavy až ke studiu na olomouckém IVF, které ukončil v roce 1983 na tehdejší dobu provokativní *reportážní* sérií z jeho města. Od roku 1984 byl zaměstnán jako řidič v libereckém Naivním divadle, díky čemuž získal unikátní možnost zkusit si fotografování také za železnou oponou ve Francii. Přes prvotní kulturní šok vznikl bezesporu výjimečný soubor, který v následujícím roce doplnila dokumentace Berlínské zdi během zájezdu divadla do Západního Berlína: „Týden mi trvalo, než mi to docvaklo, než jsem vůbec mohl začít fotit.“

Petr Šimr: Liberec, 1996

Po revoluci se Petr Šimr stal krátce fotografem na volné noze, načež na dlouhá léta (až do roku 2013) zakotvil na pozici fotoreportéra Libereckého deníku. Nabýtá svoboda a status fotožurnalisty ho zavedly na místa nebo do situací, které by normálně nezažil. Velké vzrušení v něm dodnes kupříkladu vzbuzuje zachycení tváří propuštěných novoborských sklářů z roku 2009, kteří se právě od svých nadřízených dozvěděli, že jsou propuštěni: „Bylo tam hrobové ticho, číselo z nich

zoufalství, nemohli tomu uvěřit.“ Vedle novinářské práce samozřejmě stojí Šimrova volná tvorba, která byla od počátečních výstav Fotoklubu při ROH DPML (později Fotoklub Obscura) hojně představována na samostatných i kolektivních výstavách v Liberci, Jablonci nad Nisou a dalších místech po republice. Díky přátelství s východoněmeckými fotoamatéry vystavoval také v jejich domovském Nordhausenu.

Petr Šimr je dodnes, ač penzista, aktivním fotografem. Fotoklub Obscura sice „trochu rozehnal covid“ (nejspíš poslední výstavu bude mít letos v září ve Frýdlantu), ale z osobitého fotografa sedícího naproti za reichenberským stolem stále vyzařuje jiskra a mladistvý elán, stále chodí po svém městě a dívá se, jak by co vyfotil: „Teď mi odešel objektiv a chybí mi motivace a možná to je i tím, že už mám všechno vyfocený. Myslel jsem si, že budu uléhat do rakve s fotoaparátem, ale nebude to tak...“ „Ale bude,“ ozývá se z kuchyně fotografova žena. S notnou dávkou nejčernějšího humoru doufám, že se tak vážně stane, ale až za hodně dlouho, že se Petr Šimr dočká ještě spousty výstav a uznání, a třeba i antologie věnující se jeho hodnotným zahraničním fotografiím z osmdesátých let. Jeho génius totiž stále čeká na komplexní objevení.

Epilog: 15. května 2025 na uvedení publikace *Libero* výtvarníka a typografa Františka Štorma v Severočeském muzeu, během hudebního vystoupení Štormova projektu *Maldorör Disco*, sedí v první řadě nenápadný muž a mobilním telefonem fotografuje psychedelickou videoprojekci doprovázený koncert. Tímto mužem je Petr Šimr...

Chceš poměřit síly s Janem Nerudou či Karolinou Světlou? Je tu druhý ročník závodu Šaldovy schody

I letos jsme rozeslali pozvánky slavným literátům v čele s českými i světovými klasiky, abychom zjistili, kdo z nás je nejlepší vrchař. Závod s literární zátěží od paty venkovního bočního schodiště až na jeho vrchol zaštilil sám liberecký rodák, leč bídny atlet F. X. Šalda.

Závod se uskuteční v rámci dětského dne **Rozlou-**

čení s prázdninami 26. srpna od 15.00 hodin. Překonáš čas J. Foglara (v zastoupení Vivien) anebo se úkolů zhostíš s noblesou jako K. Světlá? A pokud nemáš úplně sportovního ducha, nevadí. Knihovna bude celé odpoledne patřit dětem a všemožným zábavným aktivitám.

Registrace na www.kvkli.cz/akce/id:96082/saldovy-schody.

Letní provoz – hlavní budova

do 13. 7.

NORMÁLNÍ PROVOZ

(5. 7. zavřeno)

od 14. 7. do 20. 7.

OMEZENÝ PROVOZ

Půjčovny

Informační služba, internet

pondělí, středa 9.00–18.00 hod.

čtvrtek, pátek 9.00–16.00 hod.

úterý, sobota, neděle

ZAVŘENO

od 21. 7. do 27. 7.

ZAVŘENO

od 28. 7. do 24. 8.

OMEZENÝ PROVOZ

(viz výše)

od 25. 8.

NORMÁLNÍ PROVOZ

Letní provoz – pobočky

POBOČKA VESEČ

pondělí 9.00–12.00 hod. 13.00–17.30 hod.

POBOČKA KRÁLŮV HÁJ

čtvrtek 9.00–11.00 hod. 12.00–17.00 hod.

POBOČKA RUPRECHTICE

středa 9.00–12.00 hod. 13.00–17.30 hod.

POBOČKA KUNRATICKÁ

pondělí 9.00–12.00 hod. 13.00–17.30 hod.

POBOČKA MACHNÍN

pondělí 9.30–11.30 hod. 12.00–16.00 hod.

(otevřeno pouze 14., 28. 7. a 11., 25. 8.)

POBOČKA ROCHLICE

ZAVŘENO

PŘEJEME VŠEM ČTENÁŘŮM KRÁSNÉ LÉTO A PŘÍJEMNOU DOVOLENOU S NAŠIMI KNIHAMÍ.

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK)

library@kvkli.cz

www.kvkli.cz

Liberecký autorský kruh (LAK)

spoleklak@email.cz

ISSN 1214 - 2751

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

V zámku bylo práce a běhu o překot.

lepší je ten, že se na to vezme zahradník.

When shall we three meet again?

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno pomíjí.

n shall we three meet again?

Tádal jsem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Ale vždyť jsme ztratili cestu!

sem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Byl bych mohl přísahat, že to byl on.

*Vedle vrcholků krkonošských a jizerských ot
cammin di nostra vita mi ritrovai per una selva oscura, ché la diritta via era smarrita.*

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno po

Mnozí odvážlivci, když se ocitli na počátku velkolepého měsíce června

ase, that thereby beauty's rose might never die. Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li m

nším a ještě menším, až budu nejmenší na celé

Es war spät abends, als K. ankam.

Vom Wesen der Wäh

»Kde jsem se to zase ocitl?« divil se Krtek, když vyšplhal